

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAGNET OM DE SALIGES ØER

af

Dr. E. Bojesen.

Rector for Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt.

Indbydelseskraft

til

den aarlige Hovedexamen i Sorø Akademis Skole
i Juli 1856.

KJØBENHAVN.

Trykt hos J. C. Scharling.

Sagnet om de Saliges Øer¹⁾.

Den i Mennesket nedlagte Ahnelse om en fortsat Tilværelse efter Livet her paa Jorden og Trang til at danne sig en Forestilling om denne Tilstand har ogsaa efterladt sig et Vidnesbyrd i Hellenernes heroiske Tidsalder, hvis Billede er os opbevaret i de homeriske Sange. Om Dødens Rige, Aides's Hus, synes der i disse Digte at fremtræde en dobbelt Forestilling²⁾, en dunklere og løsere antydning, der anviser de Afløde deres Opholdssted i Jordens Indre, en bestemtere og mere udviklet, der sætter deres Bolig udenfor Jorden i det fjerne Vesten mod den Side,

1) Af Sagnet om de Saliges Øer har jeg ingensteds funden en sammenhængende Fremstilling, men mange adspredte Notitser. Et lidet Skrift, upaatvivlelig et akademisk Leilighedsskrift af K. O. Müller: *de insulis fortunatorum* Gött. 1837 har jeg ikke kunnet faae, skjøndt jeg har gjort mig Umage derfor. Hvilke Kilder og Hjælpemidler jeg har benyttet, vil man af Noterne kunne see. Til Bekvemmelighed for Læserne har jeg i Anmærkningerne tilføiet Texten til de fleste af mig anførte Steder hos Forfatterne, hvor disse ikke enten vare meget tilgængelige eller altfor lange.

2) See Voelcker über homerische Geographie und Weltkunde. Han. 1830. Pag. 135—159.

hvor Solen gaaer ned, Nattens og Mørkets Sæde ³⁾, hinsides Okeanos's Flod, der omstrømmer denne Jord. Til disse dunkle Steder, som aldrig beskinnes af Solens Straaler, hverken naar den stiger op paa Himlen, eller naar den atter synker ned mod Jorden ⁴⁾, seiler Odysseus fra Æen Aiaia for at raadspørge Spaamanden Teiresias om Hjemkomsten til sin Fædreneø. I disse Egne vandre de Afdøde om paa Asphodelosengen ⁵⁾, Gode og Onde mellem hinanden, som svage Skygger og flygtige Drømmebilleder uden klar Bevidsthed ⁶⁾. Om almindelig Belønning og Straf, om Gjengjældelse for de Gode og Onde er der endnu ikke nogen Tanke. Kun nogle Faa, som paa en særegen Maade have forsyndet sig mod Guderne, lide Straf, nemlig Tityos, Tantalos og Sisyphos ⁷⁾.

3) *Ἐρεβος* og *ζόφος* betegne baade det vestlige Mørke og Aides's Rige.

4) *Odys.* 11, 15.

5) *Odys.* 11, 538. 572 og 24, 14.

6) *Νεκροὶ ἀφραδίης, βροτῶν εἰδωλα καμόντων* *Odys.* 11, 475 *Ἴη πόποι, ἧ ῥά τις ἔστι καὶ εἰν Ἄϊδαο δόμοισι ψυχὴ καὶ εἰδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἐνὶ πάμπαν* *Il.* 23, 103. Elpenor, som er ubegravet, kjender Odysseus uden at drikke af Blodet. Teiresias, om hvem det udtrykkelig bemærkes, at han ved særegen guddommelig Gave havde beholdt sin Aandskraft *Odys.* 10, 493—495, kjender ham vel, men kan dog ikke spaae, førend han har drukket af Blodet *Odys.* 11, 95. Telamoniden Aias maa upaatvivlelig antages at have drukket, skjøndt det ikke udtrykkelig fortælles. Odysseus's Moder og Agamemnon kjende ham først efterat have drukket *Odys.* 11, 153 og 390.

7) *Odys.* 11, 576—600. Naar Minos i *Odys.* 11, 568 fremstilles som de Dødes Dommer, saa er han her, som allerede Herder med Rette har bemærket i en Afhandling i *Berliner Monatschrift* 1785 Mai S. 421, ingenlunde, som hos de Senere, Dommer over deres foregaaende Liv. Han fortsætter kun sin jordiske Virksomhed og afgjør de Dødes Trætter.

Heller ikke Tartaros, hvis Plads hos Homer og Hesiod er dybt nede under Jorden, er noget almindeligt Sted til de Ondes Afstraffelse. Her ere kun Titanerne, Gudernes Fjender, nedstodte og ligge fængslede i det dybeste Mørke⁸⁾. Vi see altsaa, at Tanken om en Tilværelse efter Døden vel var vakt; men da det væsentlige Indhold, den religiøse og ethiske Fylde manglede, kunde Livet i disse Egne ikke faae nogen klar eller kraftig Farve; det blev en tom, mat og glædesløs Tilstand⁹⁾, i det Høieste en svag Efterklang af Oververdenens friske Liv¹⁰⁾. Et Spor af Dødens synlige Virkninger, en Mindelse om den Døendes Afkræftelse og Bevidstløshed, om Gravens Mørke og Vederstyggelighed klæbde stadig ved Oldtidens Forestillinger om Livet efter Døden. Men et saadant afbleget og drømmende Skyggeliv i mørke og skimlede Boliger¹¹⁾ var kun lidet skikket til at tilfredssille Hellenernes livfulde og kraftige Natur. Denne Følelse udtaler sig stærkt og utvetydigt i Achilleus's Ord til Odysseus:

Trøst mig ei for min Død, Du straalende Søn af
Laertes!

Heller jeg vilde som Træl paa Markerne slide for
Daglon,

8) Il. 8, 477 og 14, 203. 279. Hes. Theog. 720 - 735.

9) *νέκριας καὶ ἀτιμῆα χῶρον* Odys. 11, 94.

10) De Døde interessere sig for deres Efterladte. Odys. 11, 457. 494. Aias er endnu forbittret paa Odysseus Odys. 11, 544. Orion jager Odys. 11, 572. Minos dømmer Odys. 11, 568.

11) *οἰκία σμιρδαλέ' εὐρώεντα τὰ τε στυγέουσι θεοί περ.* Il. 20, 64. Plato har i Begyndelsen af 3die Bog om Staten samlet adskillige Steder hos Homer, der antyde det matte og kraftløse Liv i Underverdenen, hvilke han af ethiske Grunde misbilliger.

Hyret af trængende Mand, som kun har Eie til
Nødtørft,

End over samtlige Døde befale som øverste Herre ¹²⁾.
eller hvor det hedder om Patroklos, der faldt for Hektors
Landse:

Ud af Lemmerne fløi hans Sjæl og ilte til Hades,
Jamrende over sin Lod at skilles fra Kjækhed og
Ungdom ¹³⁾.

Denne Sky for det Matte og Tomme i Livet efter Dø-
den giver sig dog ikke blot Luft i de Afdødes mismodige
Ytringer og Længsler efter det jordiske Livs Fylde, men
den udtaler sig ogsaa i dunkle Ahnelser hos de Levende
om en rigere og kraftigere Tilværelse, i Billeder, som
Phantasien har dannet sig om et saligere Liv for de Ud-
valgte. Medens saaledes Herakles's Skygge er i Aides's
Bolig, hvor den sbm et mørkt Drømmebillede udbreder
Skræk rundt om sig, er *han selv* hos de udødelige Goder,
hvor han glæder sig i salig Nydelse ¹⁴⁾. Medens Homer
hensætter Achilleus i Aides's Hus, hvor han bittert be-
klager sit tomme, glædesløse Liv, anviser et andet tidlig
opstaaet Sagn ¹⁵⁾ ham en Bolig paa Øen Leuke i Pon-
tos euxeinos, hvor han med sin Elskede og sine Venner
lever i Fryd og Glæde ¹⁶⁾. Derhen høre overhovedet de

12) Odys. 11, 488—491 Wilsters Oversættelse.

13) Il. 16, 856. Wilsters Oversættelse.

14) Odys. 11, 601 sqq. See dog Nitsch Anm. til Odys. 3 Bd.
Pag. 335 - 355.

15) Efter Proklos's Chrestomathi hos Photios har Cyklikeren Arktinos
i sin Aithiopis fortalt, at Thetis borttog Achilleus's Lig fra
Baalet og satte ham paa Øen Leuke.

16) Om dette Sagn vil der i det Følgende blive talt udførligere.

allerede hos Homer og Hesiod forekommende Sagn om Mennesker, som yndede af Guderne vare blevne optagne i de Udødeliges Tal, f. Ex. Kadmos's Datter Ino, der før var en talende Dødelig, men nu i Havets Dybder nød Gudernes Ære¹⁷⁾, eller Tros's Søn Ganymedes, som var den fagreste af de dødelige Mennesker og af Guderne blev bortrøvet for at skjænke Vin i Zeus's Bæger for hans Skjønheds Skyld, at han skulde leve sammen med de evige Guder¹⁸⁾, eller Kleitos, som den guldthronende Eos bortførte formedelst hans Skjønhed, for at han skulde være i de salige Guders Samfund¹⁹⁾, eller Ariadne, hvem Kronion forundte at blive udødelig og uforkrænket af Alderdom²⁰⁾. Til de mærkeligste Ytringer, der antyde en saadan Forestilling om en fortsat Tilværelse i et saligere Liv, hører et Sted i Odysseen, hvor den ægyptiske Havgud Proteus udtaler disse Ord til Menelaos:

Dig, Menelaos, Du Ætling af Zeus! blev ei det
 beskikket
 Hist at ende Dit Liv i det hestopfostrende Argos;
 Guderne selv skulle føre Dig ud til Grændsen af
 Jorden
 Til den Elysiske Mark, hvor den Guldhaars Drot
 Rhadamanthys
 Boer, og hvor Menneskets Liv henrinder saa let
 og saa saligt.

17) Odys. 5, 334.

18) II. 20, 233.

19) Odys. 15, 250.

20) Hes. Theog. 945—955. Ogsaa Kalypso vilde gjøre Odysseus udødelig og usvækket af Alderdom Odys. 5, 135 og 7, 257.

Der er ei flygende Sne eller bidende Frost eller
 Regnskyl,
 Nei! men fra Dag til Dag en frisk mildtviftende
 Vestvind
 Lader Okeanos lufte til Kjøling for Menneskens
 Sønner;
 Thi Du er Helenes Mand, og Zeus Dig skjænked
 sin Datter ²¹).

Her have vi altsaa et bestemt Udsagn om rige og lykkelige, af Naturen begunstigede Egne, hvorhen udvalgte Yndlinger af Guderne skulle sendes uden at gennemgaae Dødens Lidelser ²²). Dette elysiske Land, som ligger ved Jørdens Grændser, altsaa paa denne Side Okeanos og ikke, som Aides's Boliger, hinsides, kjøles af Vestenvinden, der blæser fra Okeanos. Om det iøvrigt skal tænkes som det vestligste af Oceanet beskyllede Fastland eller som en Ø i det vestlige Ocean, derom har Homer intet videre udsagt.

Hvad Homer har udtalt om et saligt Liv, som nydes af Gudernes udvalgte Yndlinger i det fjerne Vesten, det fremstiller sig i endnu bestemtere Træk hos Hesiodos, der i sit Digt »Arbejder og Dage«, idet han taler om den fjerde Slægt, der skildres som ædel og retfærdig, Heroernes guddommelige Æt eller Halvguderne, fortæller, at Nogle af dem omkom i Kampene ved Theben, Andre i den troianske Krig, og derpaa tilføier :

21) Odyss. 4, 561 Wilsters Oversættelse undtagen det sidste Vers.

22) See Voss Antisymbolik S. 203 sqq. 208 sqq. Nitsch Anm. til Odyss. 1. Bd. Pag. 284.

Der bleve Nogle af dem i Dødens Mørke begravne,
 Andre fik Ophold og Bolig af Gudernes Fader
 Kronion
 Langt fra Menneskers Slægt ved Jordens yderste
 Grændser
 Borte fra Gudernes Æt. Over dem er Kronos en
 Hersker,
 Og paa de Saliges Øer ved Okeanos's hvirvlende
 Bølger
 Fjernede langt fra Kummer og Sorg de herlige Helte
 Lever i Glæde og Fryd; for dem de kornrige Marker
 Tre Gange aarligt blomstre og bære de sødeste
 Frugter ²³).

Medens vi i denne Skildring træffe paa et nyt Udtryk :
de Saliges Øer, finde vi iøvrigt de samme Hovedtræk som
 i de homeriske Vers om Elysion. Hos begge Digtere
 antydes en Fritagelse for Dødens Rædsler. Baade Ely-
 sion og de Saliges Øer ligge ved Jordens yderste Grænd-
 ser og Oceanet. Begge Steder ere høitbegunstigede og
 lyksalige Boliger for udvalgte Heroer.

Benævnelsen: *de Saliges Øer* gjenfinde vi dernæst
 paa et mærkeligt Sted i Pindars olympiske Oder ²⁴), hvor
 Digteren efterat have omtalt de Ondes Straffe i Under-
 verdenen og det fredelige og lykkelige Liv, som den al-
 mindelige Klasse af gode Mennesker nyder efter Døden,
 tilføier disse Ord :

»Men de, som have havt Hjerte til tre Gange under
 deres Ophold paa begge Steder (s: baade i Over- og i

²³) Hes. opp. et dies v. 165.

²⁴) Pind. Olymp. 2, 75.

Underverdenen) at holde deres Sjæl aldeles ren for Uretfærdighed, de vandre Zeus's Vei til Kronos's Borg, hvor Luftninger fra Oceanet forfriske de Saliges Øer, hvor gyldne Blomster glimre, nogle paa Landet i de herlige Træer, andre voxer i Vandet; med Krands af disse omvinde de Hænder og Hoved i Rhadamanthys's vise Raad, i hvem Fader Kronos, den over Alle høitthronende Rheas Ægte-
mand har en villig Meddommer. Blandt dem færdes Peleus og Kadmos. Ogsaa Achilleus blev ført derhen af sin Moder, efterat hun ved sine Bonner havde rørt Zeus's Hjerte. «

Ogsaa her gjenfinde vi Øernes Plads i Oceanet og deres Bestemmelse som Opholdsteder for Væsner, der nyde en højere Lyksalighed end den, der ellers falder i de Afdødes Lod. Ogsaa Rhadamanthys og Kronos gjenkjende vi fra Homer og Hesiod, men som Beboere finde vi her ikke blot udvalgte Heroer, men alle dem, der i det tre Gange gjentagne Liv i Over- og Underverdenen have bevaret deres Sjæle frie for Uretfærdighed. Denne Udvikling af Mythen peger altsaa paa et højere Standpunkt af Kultur, idet ikke blot de ethiske Begreber om Belønning og Straf have uddannet sig, men ogsaa pythagoreiske eller andre lignende mystisk-philosophiske Anskuelser^{25 a)} om et tredobbelt Liv have haft Indflydelse paa Digterens Fremstilling.

Spørger man, om det af Homer omtalte Elysion er det Samme, som hvad der af Hesiod og Pindar kaldes

^{25 a)} At der findes pythagoreiske Hentydninger til Sjælevandringen, siger allerede Scholiasten til Pindar og henviser til lignende Forestillinger hos Platon. See Boeckh Pindari opera Tom. 2 pag. 79 og Tom. 3 pag. 130.

de Saliges Øer, saa er det vistnok umuligt at afgjøre dette med utvivlsom Vished. Da imidlertid Stedernes Beliggenhed, deres Naturbeskaffenhed, Bestemmelse og Beboere skildres paa samme Maade, feile vi neppe, naar vi antage, at disse Benævnelser fra Begyndelsen væsentlig betegne det Samme, idet enten den elysiske Slette maa tænkes beliggende paa de Saliges Øer, eller de lykkelige Boliger ved den geographiske Synskreds's Udvidelse ere rykkede længere mod Vest, fra Jordranden til fjernere Øer i det vestlige Ocean^{25 b)}. At de Gamle ofte have tænkt sig den elysiske Slette som enstydig med de Saliges Øer eller beliggende paa disse, lader sig ved mange Beviser klarlig godtgjøre²⁶⁾.

Vi have altsaa seet, at Elysion eller de Saliges Øer

^{25 b)} See Credners Abhandlung über die biblische Vorstellung vom Paradiese i Illgens Zeitschrift für die historische Theologie Leipz. 1836. 6 Bd. Pag. 160 Anm.

²⁶⁾ Plut. Sertor. c. 8 om de canariske Øer (μακάρων νήσοι): ὥστε μέχρι τῶν βαρβάρων διῆχθαι πίετιν ἰσχυρὰν αὐτόθι τὸ Ἠλύσιον εἶναι πεδῖον καὶ τὴν εὐδαιμόνων οἰκῆσιν, ἣν Ὅμηρος ἔμνησεν. Lucian. in Jove confut. 185 ἐν μακάρων νήσοις πίνειν μετὰ τῶν ἡρώων ἐν τῷ Ἠλύσιῳ λειμῶνι κατακείμενον, og ver. hist. 2, 14 τὸ δὲ συμπόσιον (paa de Saliges Ø) πεπονηται ἐν τῷ Ἠλύσιῳ καλουμένῳ πεδίῳ. Scholiasten til Pindar (see Boeckhs Pindar 2 Bd. p. 80) αἱ δὲ τῶν μακάρων νήσοι ἐν τῷ Ὠκεανῷ, ὡς φησὶν Ὅμηρος: Ὠκεανὸς δ' ἀνήσει, hvilket hos Homer udsiges om Elysion. Etym. Magn. ved Ordet Ἠλύσιον: Ἠλύσιον οὖν ἢ μακάρων νήσος. Eustath. til Odys. 4, 563 Ἠλύσιον πεδῖον περὶ που τὰ κατὰ δύσιν πέρατα τῆς γῆς, ὃ καὶ νήσοι μακάρων παρὰ τοῖς ὕστερον λέγεται. Et Scholion i cod. Amb. Q (See Bothes Udg. af Odys. 1 pag. 9) til Odys. 4, 563 ὁ δὲ τόπος (Elysion) ἐν ταῖς καλουμέναις μακάρων νήσοις. Tzetzes til Lykophron v. 1204 (ed. Müll. 2 pag. 955) αἱ γὰρ τῶν μακάρων νήσοι παρ' Ὠκεανὸν βαθυδίτην εἰσὶ κατὰ τε Ἠσίοδον,

i de ældste Sagn maa tænkes som Steder, hvor de udvalgte Saliges Liv fortsættes, og forskellige fra Sjælens sædvanlige Boliger efter Døden. Senere derimod, da de ethiske Begreber om almindelig Belønning og Straf for de Gode og Onde efter Døden især fra Pythagoras's Tid havde udviklet sig²⁷⁾, indvirkede disse atter paa Forestillingerne om Sjælens Opholdssteder efter Døden. Da nu ogsaa den geographiske Synskreds efterhaanden udvidedes, og det mystiske Mørke, der hvilede over de vestlige Egne, lidt efter lidt oplaredes, gav man de Afdødes Sjæle, ligesom tildels i den tidligste Tid, Bolig i Jordens Indre, men i dette Sjælens Land indtraadte nu en bestemt Adskillelse mellem de Godes og Ondes Opholdssteder²⁸⁾, og til at betegne disse betjente man sig af de gamle Benævnelser, men i en fra den oprindelige forskjellig Betydning. Nu brugtes Elysium om de Godes og Tartarus om de Ondes Opholdssteder i Underverdenen, og Digterne kappedes i maleriske Skildringer af Elysiums yndige, glæderige Egne og Tartarus's rædselsfulde Straffe^{29 a)}.

²⁷⁾ *Ὅμηρον* etc., hvorved der naturligvis sigtes til *Odyss.* 4, 563. Nonnus narr. ad Gregor. Nazian. *invect.* 2, 8 p. 163. (See Westermanns *Mythographi* Brunsw. 1843 p. 369 *χῶρον, ὃν καλοῦσι μακάρων νήσους, καλοῦσι δὲ αὐτὸν καὶ Ἰλύσιον πεδῖον*. Serv. *Æn.* 5, 753: *Insulas fortunatas Sallustius inclutas esse ait Homeri carminibus.*

²⁷⁾ See derom Herders ovenanførte Afhandling i *Berliner Monatschrift*. Hos Aischylos og Pindaros finde vi det ethiske Begreb om Straf og Belønning udviklet, f. Ex. *Eumenid. Chor.* v. 265 sqq. og *Pind. Olymp.* 2 og et Par Fragmenter hos *Plutarch de consol. ad Apol.* c. 35 og *de occulte vivendo* c. 7 og flere Fragmenter af *Threnerne*. See *Boeckhs* Udg.

²⁸⁾ *Virg. Æn.* 6, 540.

^{29 a)} Elysion eller de Godes Opholdssted, som nu var *under Jorden*, op-

Ved Siden af Elysion nævnes jævnlig *de Saliges Øer*, ofte vel enstydigt med Elysion, som en almindelig Benævnelse paa det Sted, hvor de Gode belønnes^{29 b)}, men dog ikke sjælden saaledes, at vi kunne skimte Sporene af de oprindelige Sagn om disse Øer som egne Boliger for de Udvalgte, særligt skjænkede dem af Guderne eller af en enkelt Gud og forskjellige fra de Godes sædvanlige Opholdssteder efter Døden i Hades eller Underverdenen.

Vi ville nu noget nærmere betragte disse Spor af særegne for de Saliges Øer eller Elysion (i Ordets oprindelige Betydning) eiendommelige Sagn, hvoraf enkelte Træk endnu hist og her ere opbevarede, navnlig om Regjeringen over disse Øer, deres Beboere og deres naturlige Beskaffenhed.

Som disse Egnes Behersker nævnes hos Homer Rhadamanthys. I det Mindste paapeges han som den, ved hvem Stedet nærmest belegnes³⁰⁾. Hos Hesiod derimod er det Kronos³¹⁾, der hersker paa de Saliges Øer,

lystes ved sin egen Sol. Pind. Olymp. 2 og Fragmenterne hos Plutarch. Virg. Æn. 6, 641

^{29 b)} Plat. Gorg. p. 523 A. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ αἱ καὶ νῦν ἔτι ἔσσι ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντι καὶ ὁσίως, ἐπειδὴν τελευτήσῃ, εἰς μακίων νήσους ἀπίοντα οὐκ εἶν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τιμῆς τε καὶ δίκης δεσμιωτέραν ὃ δὴ τάρταρον κολοῦσι. Plaut. in Trinum. 2, 4, 148 Sicut fortunatorum memorant insulas, quo cuncti, qui ætatem egerint caste suam, convenient.

³⁰⁾ Odys. 4, 563. Derimod er Aides eller Aidoneus hos Homer de Afdødes Konge, ἀΐδης ἐνέρον II. 20, 61, ἐνέροισιν ἀνάσσειν II. 15, 188. Ligessaa hos Hesiod Theog. 850.

³¹⁾ Hes. opp. et dies v. 165. Hos Homer er Kronos med de andre Titaner nedstødt i Tartaros. See Anm. 8. Plat. Gorg. 513.

vistnok fordi Livet her tænkes som en Fortsættelse af den gyldne Alder, da Kronos havde regjeret paa Jorden. Begge Sagn antydes ogsaa hos senere Forfattere³²⁾ og ere af Pindar forenede og sammensmeltede, idet han fremstiller Rhadamanthys som Kronos's Medhjælper³³⁾.

At Beboerne af disse Lande som Gudernes Yndlinge ifølge de ældste Sagn fritages for Dødens Lidelser og blot fortsætte deres Liv i en rigere Fylde og høiere Lyksalighed, see vi baade af Homers og Hesiods Ord. Derfor hedder det ogsaa i en Folkesang om Tyranomorderen Harmodios, som allerede Aristophanes har kjendt, og hvoraf Athenaios har opbevaret nogle Brudstykker³⁴⁾:

Ligesaa i Theogonien v. 851 *Τιτῆνες ὑποταγέτιοι Κρόνον ἀμφὶς ἑόντες.*

- 32) Om Kronos see Marcel. monum. Regillæ: *ἐν μακάρων νήσοισι ἕνα Κρόνος ἐμβασιλεύει.* Om Rhadamanthys see Lucian. ver. hist. 2, 6 *παρὸν ὡν δὴ καθ' ὁδὸν ἤκούσαμεν ὡς ἢ μὲν νῆσος εἴη τῶν μακάρων προσυγορευμένη, ἄρχοι δὲ ὁ Κρῆς Ῥαδάμανθους.* Monum. Reg. v. 47 *ψυχὴ δὲ σκῆπτρον Ῥαδαμάνθους ἀμφιπολεύει.* Hos Nonnus narr. ad. Greg. Naz. inv. 2, 8 hedder, det, at Rhadamanthys sender *τοὺς ἀγαθὰ ἐργασμένους παρὰ τὰς μακάρων νήσους.* Til den samme Mythe om Rhadamanthys's Ophold paa de Saliges Øer hører ogsaa det gamle Sagn, som fra Pherekydes er opbevaret hos Antonius Liberalis i *μεταμορφωσέων συναγωγῇ* c. 33, at Zeus efter Alkmenes Død havde sendt Hermes for at borttage hende *εἰς μακάρων νήσους καὶ δοῦναι Ῥαδαμάνθου γυναῖκα.* Maaskee ogsaa det dunkle Sted i Odysseus 7, 323 om Phaiakernes Seilads med Rhadamanthys hører til samme Sagnkreds. I det Mindste siges det i Eustathios's Kommentar til dette Sted, at Phaiakernes Ø synes at have ligget nær ved de Saliges Øer, hvor Rhadamanthys var.

- 33) Olymp. 2, 75.

- 34) Athen. Deipnosoph. 15 p. 695.

*Φάλαθ' Ἀρμόδι' οὐ τί που τέθνηκας
νήσοις δ' ἐν μακάρων σέ φασιν εἶναι*

»Elskede Harmodios! ei er Du død, men paa de Saliges Øer skal Du boe, der hvor den hurtige Achilleus og Tydeiden Diomedes siges at være«.

Blandt Beboerne have vi efter Homer, Hesiod og Pindar allerede nævnet Kronos og Rhadamanthys. Fremdeles nævner Hesiod nogle Udvalgte af den fjerde Menne-skealder, Heroernes guddommelige Slægt, der af Kroni-den Zeus havde faaet Bopæl paa disse Steder³⁵). Hos Pindar have vi seet, at disse lykkelige Boliger faldt i deres Lod, der tre Gange havde levet baade i Over- og i Underverdenen og holdt sig rene for Synd og Uretfær-dighed. Af enkelte Heroer, hvem denne Lykke er for-undt, nævnes Menelaos, der efter Homers og Euripides's Udsagn³⁶) af de udødelige Guder er hensat paa de Saliges Øer, fremdeles Peleus, der hos Pindar har sin Bolig paa disse Steder, hos Euripides i Havguden Nereus's Hus hos sin Hustru Thetis³⁷). Ogsaa Kadmos hensættes paa de

*ἵνα περ ποδώκης Ἀχιλλεύς
Τυδείδην τέ φασιν Διομήδεα.*

Efter Hesychios v. Ἀρμόδιου μέλος var dette Skolion, hvortil Aristophanes oftere sigter i sine Komoedier, af Kallistratos. See ogsaa Scholia til Acharn. 990, hvor der siges, at man ved Gjø-stebud sang den saakaldte μέλος Ἀρμόδιου, der begyndte: φιλ-ταθ' Ἀρμόδι etc. Den samme Forestilling synes ogsaa at ligge til Grund for Euripides's Ord i Bacch. v. 1331 om Kadmos:

*οὐδ' Ἄρης Ἀρμόδιον τε ὕψεται
μακάρων τ' ἐς αἶαν σὸν καθιδρῶσαι βίον.*

See Zoega de obeliscis pag. 296.

35) Hesiod. opp et dies v. 165.

36) Odyss. 4, 561. Eurip. Helena v. 1676.

*καὶ τῷ πλανήτῃ Μενέλεω θεῶν πάρα
μακάρων κατοικεῖν νῆσον ἔστι μόρσιμον.*

37) Om Peleus, Kadmos og Achilleus see Boeckhs Anm. til Pind.

Saliges Æer af Pindar og af Euripides, hos hvem det er Ares, der har givet ham og hans Hustru Harmonia denne Bolig³⁸). Achilleus³⁹) nævnes af Pindar og Forfatteren til den ovennævnte Folkesang samt af Platon og Andre som Beboer af de Saliges Æer; af Ibykos og Simonides hensættes han til Elysion. Som hans Hustru nævnes Helena eller Medeia. Et andet Sagn, der allerede kjendtes af den kykliske Digter Arktinos og jævnlig omtales af

Olymp. 2, 75. Som Pindar beretter Forfatteren til argument. Andromachæ, naar han siger: *Πηλεΐ δὲ — Θέτις ἐπιφανείῃσιν — ἐπέταξε — αὐτὸν δὲ ἀθωασίαν προσδέχεσθαι, τυχῶν δὲ ταύτης εἰς μακάρων νήσους ᾠκισεν.* Heri har Grammatikeren snarere fulgt Sagnet end Euripides selv, hos hvem Thetis siger v. 1254

σὲ δ' — — — — —

κακῶν ἀπαλλάξασα τῶν βροτοῖων
ἀθάνατον ἄφθιτόν τε ποιήσω θεῖον,
κῆπειτα Νηρέως ἐν δόμοις ἰμοῦ μένῃ
τὸ λοιπὸν ἤδη θεὸς συνοικήσεις θεῶν.

38) Eurip. Bacch. v. 1331. See Anm. 34. Schol. til Pind. Pyth. 3, 153 *διόπερ καὶ αὐτὸς (Kadmos) ἀπεθεώθη καὶ — κατοίκησεν ἐν τῷ Ἥλυσίῳ πεδίῳ, ὡς οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μυθογράφοι ἡμῖν παραδειδώκασι.* Ogsaa hos Apollodoros Bibl. 3, 4 siges om ham og Harmonia: *εἰς Ἥλυσιον πεδίον ὑπὸ Διὸς ἐξεπέμφθησαν.* Zoega Bass I p. 11, 16.

39) See Anm. 34. Plat. Sympos. p. 179 *ὥσπερ Ἀχιλλεῦ ἐτίμησαν καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψαν (θεοί).* Mythographen Ptolemaios Chennos beretter i et Skrift, som er opbevaret i Photios's Bibliothek: *ὡς Ἑλένης καὶ Ἀχιλλεύως ἐν μακάρων νήσοις παῖς πτερωτὸς γιγόναι, ὃν διὰ τὸ τῆς χώρας εὐφορον Ἐνφοροῖωνα ὠνόμασαν.* Tzetzes til Lykophron v. 174 *μυθεύονται γὰρ ὅτι ἐν μακάρων νήσοις αὐτὴν (Μήδειαν) ἔγημε (Ἀχιλλεύς).* Andre nævne Elysion, som Scholiasten til Apollon Rhodios 815 *ὅτι δὲ Ἀχιλλεύς εἰς τὸ Ἥλυσιον πεδίον παραγεγόμενος ἔγημε Μήδειαν πρῶτος Ἴβυκος εἶρηκε, μεθ' ὃν Σιμωνίδης.*

senere Forfattere ⁴⁰⁾, anviste ham derimod sin Bolig paa Øen Leuke i Pontos Euxeinos, hvor han af og til blev seet af Søfolk som en Yndling med blonde Haar, der opfører krigeriske Dandse og synger til Citharens Toner. Denne

40) See Anm. 15 Pind. Nem. 4 *Ἐν δ' Ἐυξείνῳ πελάγει φαιενῶν Ἀχιλεὺς νῆσον (ἔχει).* Euripid. Androm. v. 1260

τὸν φίλτατον σοὶ παῖδ' ἔμοι τ' Ἀχιλλεία

ᾧφει δόμους ναλοντα νησιωτικούς

Λευκὴν ἐπ' ἀκτὴν ἐντὸς Εὐξείνου πόρου

og Iphig. v. 436 *Λευκὴν ἀκτῶν Ἀχιλλῆος δρόμους καλλισταδίων Εὐξείνου κατὰ πόρον;* hvilket Sted forklares ved Scholiasten til Pind. Nem. 4, 79 *ἔστι δέ τις ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου καλουμένη Λευκὴ νῆσος, εἰς ἣν δοκεῖ τὸ Ἀχιλλέως σῶμα ὑπὸ Θέτιδος μετακομίσθαι καὶ δρόμους τινὰς δεικνύουσι διὰ τὰ τοῦ ἥρωος γυμνάσια.* Hos Dionys. Perieg. v. 541 om Leuke:

κεῖθι δ' Ἀχιλλῆός τε καὶ ἥρώϊον φάτις ἄλλων

ψυχὰς εἰλίσσεισθαι ἐρημίαις ἀνὰ βήσους

τοῦτο δ' ἄριστήεσι Διὸς πάρα δῶρον ὀπηδεῖ

ἀντ' ἀρετῆς.

Hos Maximus Tyrius dissert. 15, 7 tales der om, at Achilleus viser sig paa en Ø i det pontiske Hav, hvor Søfolk stundom see ham som en blond Yngling med blanke Vaaben opføre krigeriske Dandse; der er ogsaa Patroklos, Thetis og et Chor af andre *δαίμονες*. Ogsaa Pausanias 3, 19, 11 beskriver den Achilleus helligede Ø Leuke i Pontos Euxeinos, hvorhen Krotoniateren Leonymos kom efter Pythias Raad for at helbredes af Aias, og hvor han havde seet Achilleus, der levede i Ægteskab med Helene samt begge Aianterne, Patroklos og Antilochos. Det Samme fortælles i Konons narratt. 18 om Krotoniateren Autóleon. See Kanne til Konon Pag. 99—103. I Philostrats Heroika v. 745 findes en udsørlig Fortælling om den af Poseidon skabte Ø Leuke, hvor Achilleus og Helene, forenede ved Moirene, i Poseidons, Amphitrites og alle Nereidernes Nærværelse holdt Bryllup. Af disse Steder see vi altsaa, at ogsaa Leuke af Sagnet betegnedes som Opholdsted for salige Heroer, hvorfor det ogsaa hos Plinius i hist. nat 4, 27 hedder: *ante Borysthenem Achillea est supra dicta, eadem Leuce et „Makarôn“ appellata.*

Ø nævnede Sagnet ogsaa som andre salige Heroers Opholdssted, hvorfor ogsaa den kaldes de Saliges Ø. Endvidere omtaler den oftere anførte Folkesang Diomedes⁴¹⁾, Harmodios og Aristogeiton som Beboere af de Saliges Øer, de tvende sidste dog vel snarere ifølge en digterisk Fiction end efter noget egentligt Folkesagn. Endelig nævnes i Apollodoros's Bibliothek Lykos⁴²⁾, en Søn af Poseidon, som den, der af sin Fader havde erholdt Bolig paa de Saliges Øer. Blandt Kvinder nævnes Harmonia, Helene, Medeia og Alkmene, den første som Kadmos's Hustru, de to næste som Achilleus's Hustruer, den sidste som Rhadamanthys's Ægtefælle, blandt disse Steders Beboere⁴³⁾.

I Almindelighed kunne vi da sige, at Optagelse paa de Saliges Øer (og ligesaa i Elysion, hvor den oprindelige Betydning af dette Ord fastholdes) er at betragte som en Slags Apotheose eller Apheroismos, som en Overgang til et høiere og guddommeligere Liv end den sædvanlige Fortsættelse af Tilværelsen i Underverdenen under de almindelige Vilkaar af Belønning og Straf⁴⁴⁾.

41) Efter Scholiasten til Pind. Nem. 10, 12 blev Diomedes forgudet (*ἀπηνθαντισθη*) med Dioscurerne, da han ægtede Helenes Datter Hermione, og, tilføier han, idet han beraaber sig paa Ibykos: *ἔστι περὶ τὸν Ἄδριαν Διομήδεια νῆσος ἱερά, ἐν ἣ τρυφαία ὡς θεός.*

42) Lykos, en Søn af Poseidon og Atlas's Datter Kelaino, *ὃν Ποσειδῶν ἐν μικράων νήσοις ἔκτισε* Apollodor. Bibl. 3, 10 init. Om ham see ogsaa de Eratosthenes tillagte *καταστειρομοί* c. 23. See Westermanns *Mythographi* Pag. 254.

43) Om Alkmene see Anm. 32. Om Helene og Medeia see Anm. 39.

44) Beboerne af de Saliges Øer vare oprindeig de Udvalgte, de Begunstigede. Denne Forestiling tabte sig ikke ganske. Pindar gjør, som vi have seet, en bestemt Forskjel imellem de almindelig Gode, der belønnes i Hades, og de Udvalgte, der komme

De Saliges Øer ere , som vi ovenfor have seet, beliggende i Oceanet og høist begunstigede af Naturen ⁴⁵). Deres Klima er mildt og tempereret, frit for Sne, Storm og voldsom Regn ⁴⁶); kjølige Vestenvinde fra Havet forfriske dem. Tre Gange om Aaret bærer Jorden den herlige Frugt. Gyldne Blomster glimre paa Træerne og i Vandet. Landet er bevoxet med friske kraftige Urter, hvormed Helios fodrer sine Heste, for at de kunne faae

til de Saliges Øer. Ligesom de svage og matte Skygger hos Homer vandre paa Asphodelosengen, medens han antyder et andet og bedre Opholdssted i Elysion, saaledes lader ogsaa Lucian (de luctu 9) de Udvalgte komme til Elysion eller de Saliges Øer, men *οἱ δὲ τοῦ μέσου βίου πολλοὶ ὄντες ἐν τῷ λειμῶνι πλατῶνται ἄνευ τῶν σωμάτων σικιὰ γενόμενοι καὶ ὑπὸ τῆ ἀφῆ καθάπερ καπνὸς ἀφανιζόμενοι*. Sagnene ere derfor ikke væsentlig forskjellige, naar Peleus, Kadmos og andre Heroer snart siges at være blevne Guder, snart at være blevne optagne paa de Saliges Øer, hvor de nyde et udødeligt, uforkrænkeligt Liv. Efter Hesiod var det Heroernes Slægt, som beboer de Saliges Øer, og Livet paa disse Øer omtales ogsaa som et Samliv med Heroerne, som hos Lucian. Enc. Demosth. 50 *ἀλλ' ὁ μὲν οἴχεται βίον ἕξων τὸν ἐν μακάρων νήσοις λεγόμενον ἡρώων* og in Jove confut. 185. See Anm. 26. Mon. Regillæ (Anthol. Gr. ed. Jacobs II, 772) v. 8 *αὐτὴ δὲ μεθ' ἡρώωνσι νέουσαι ἐν μακάρων νήσοις*. Paa de Saliges Øer hensættes overhovedet de, der efter Døden dyrkedes som Guder. See Scholiasten til Pind. Pyth. 3, 153. Anm. 38. Derfor siger ogsaa Eusebius Chron. p. 13, at de Gamle pleiede at vise fortjente Mænd guddommelig Ære efter Døden og sige, *τὰς αὐτῶν ψυχὰς εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους ἔνειαι* Demosth. Epitaph. p. 1400 om de for Fædrelandet Faldne: *οὓς παρέδρους εἰκότως ἂν τις φῆσαι τοῖς κάτω Θεοῖς εἶναι τὴν αὐτὴν τάξιν ἔχοντας τοῖς προτέροις ἀγαθοῖς ἀνδράσι ἐν μακάρων νήσοις*.

⁴⁵) See de ovenanførte Steder hos Homer, Hesiod og Pindar Anm. 21, 23, 24.

⁴⁶) Omtrent med de samme Træk skildres de salige Guders Opholdssted, Olympen i Odys. 6, 42.

Styrke til at tilbagelægge deres Løb. Disse Urter have en saa levendegjørende og vidunderlig Kraft, at Fiskeren Glaukos fra Antedon efterat have smagt dem, grebet af en mægtig Guddomskraft, styrtede sig ud i Havet, hvor han forvandlede sig til en udødelig Havgud ⁴⁷).

Saaledes lyde Levningerne af de gamle Sagn om de Saliges Øer. Senere Digteres glimrende og med mere eller mindre Rigdom og Kraft i Phantasien udforte Skildringer af Elysiums Fryd og Herlighed vedkomme os ikke nærmere her ⁴⁸). Blot det ville vi endnu tilføie, at Udtrykket: *de Saliges Øer* hos de Gamle oftere bruges som en Betegnelse for lykkelige og glæderige Steder ⁴⁹) eller

⁴⁷) Sagnet om Glaukos fortælles paa mange Steder hos de Gamle, af hvilke det er tilstrækkeligt at nævne Paus. 9, 22 og Ovids Metam. 13, 904—965. Digteren Alexandros fra Aitolien fortæller paa et Sted, som er opbevaret i Athenaios Deipnos. 6, 296 e, at Glaukos *κατεπορώθη*

*γενοίμενος βοτάνης, ἣν Ἡελλῶ φαέθοντι
ἐν μακάρων νήσοισι λιτὴ φύει εἶασι γαῖα.
Ἡέλιος δ' ἔπποις θυμῆρα δόρπον ὀπάξει
ὔλη καιτάουσαν, ἵνα δρόμον ἐκτελέσωσιν
ἄγρυτοι καὶ μή τι τ' ἔλοι μεσσηγὸς ἀνήη.*

Til disse paa de Saliges Øer voxende Urter sigte ogsaa Samieren Aischrions Ord, naar han paa samme Sted hos Athenaios siger til Glaukos:

καὶ θεῶν ἄγρωστιν εἴρες, ἣν Κρόνος κατέσπειρε.

⁴⁸) Af Pindars Threner findes et Par Fragmenter hos Plutarch (See Anm. 27), hvor Skildringen af den lyksalige Tilstand efter Døden er videre udmalet. Især ere de latinske Digtere rige paa Skildringer af Underverdens Herlighed og Rædsel. See Virg. Æn. 6, 637. Horats Epod. 16, 41 (divites insulæ, ligesom Od. 4, 8, 29), Tibull. 1, 3, 57. Valer. Flacc. Argonaut. 1, 831. Claud. de rapt. Proserp. 2, 277. Sil. Ital. Pun. lib. 13.

⁴⁹ og ⁵⁰) Plato de republ. 7, 519 c. *ηγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀποκίσθαι* om Philosopherne, der i Beskuelsen af

som et figurligt Udtryk for den lykkeligste Tilværelse og Livsnydelse ⁵⁰).

Vi komme nu til det Spørgsmaal, hvorfra Forestillingen om disse lyksalige Steder i de vestlige Egne har sin Oprindelse. Dette Spørgsmaal have Nogle søgt at besvare ved at henpege paa en indre Følelse, en dybere Trang i den menneskelige Aand selv. Naar Mennesket gribes af Følelsen af sit Væsens Skrøbelighed og Syndighed, af Livets Byrder og Sorger, knytter sig dertil naturligt et Savn, en vemodig Længsel, en Ahnelse om en lyksaligere Tilstand, om Egne, hvor en blidere Himmel, en rigere Natur, en dybere Fred, et Samliv med renere og mere ufordærvede Væsener aabner sig for ham. Saadanne Egne ligge i af-sides Ensomhed og Stilhed, fjernt fra Verdenslivets urolige Larm. Allerede i de homeriske Digte, hvis Livsan-

Sandheden troe sig i Besiddelse af den fuldkomneste Lyksalighed og derfor ikke ville give sig af med Statsstyrelse og Forretninger. Aristot. Pol. 7, 15 πολλῆς οὖν δεῖ δικαιοσύνης καὶ πολλῆς σωφροσύνης τοὺς ἄριστα δοκοῦντας; πράττειν καὶ πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας, οἷον εἶ τινας εἶσι, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ φασιν, ἐν μακάρων νήσοις. Antonin. εἰς ἑαυτόν 10, 8 ἐμβιβασον οὖν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα (d. e. det Gode, det Sædelige, det Sande) κἄν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνῃ, μένε ὥσπερ εἰς μακάρων τινας νήσους μετωκισμένος. Liban. Nen. in Daphn. Apoll. τίς δ' ἂν ἐπόθησε τὰς τῶν μακάρων νήσους; Hemerius orat. 5, 15 (vid. Philostratorum opp. ed. Dübner Paris 1849) εἰ γὰρ τις ἢ μακάρων νήσους ἢ Αἰθιόπων λευμῶνα πάμπορον ἢ Ἀμαθελίς κέρας ζητεῖ, πῶσιν ἂν ἢ πόλις τὴν ἐπιθυμίαν πληρώσει. Zenob. epit. af παροιμίαι cent. 3, 86 (See Leutsch og Schneidevins corpus Paroemiographorum Græc. Gött. 1839 I p. 78) ad paroem. εἰς μακάρων νήσους: ὁ Ἡολιδός φησι μακάρων νήσους εἶναι περὶ τὸν Ὠκεανόν, κάκει τοὺς εὐδαίμονας οἰκεῖν ὑπὸ Κρόνου βασιλευμένους, ὅθεν ἐπὶ τῶν μακάρων εἰρησθαι τὴν παροιμίαν.

skuelse dog er lys og glad, ahnes Egne, »hvor Menneskets Liv henrinder saa let og saa saligt«, hvor der ei er »fygende Sne eller bidende Frost eller Regnskyl«; hos Hesiod, hvis Verdensbetragtning er mørkere, hvor Tanken om Menneskenes Fordærvelse og Livets Elendighed er vakt⁵¹), leve de Salige med sorgfrit Sind, for hvem Marken tre Gange om Aaret bærer de rige Frugter, langt borte fra Menneskenes Boliger. Saalænge Jorden tænktes som en af Oceanet afsluttet Skive, henlagde man disse saligere Steder til Jordens yderste, især den vestlige Rand. Der var Elysion, Hesperidernes Have, Hyperboræerne og de retfærdige Aithioper⁵²). Da Synskredsen siden udvidede sig udover Herakles's Støtter, da de vestlige Lande vare blevne mere bekendte, og det store Verdensocean laae udbredt for Synet, da ilede Tanken længere ud over det vide Hav og ahnede ubekjendte Lande, hvor Øiet tabte sig i det umaadelige Rum, og navnlig vendte Phantasien sig mod den Himmelegn, som den nedgaaende Sol be- skinnede med sit glodende, men dog milde Lys⁵³). Denne

51) See K. O. Müllers Geschichte der griechischen Litteratur Bresl. 1841. I Pag. 137.

52) See A. v. Humboldt Kritische Untersuchungen über die historische Entwicklung der geographischen Kenntnisse von der neuen Welt, aus dem Französischen übers. von Ideler Berl. 1836—1852, 1 Bd. p. 47 og Gesner de Phoenicum extra column. Herc. navigg. i Orphica ed. Hermann II pag. 606 sqq.

53) I en Recension over Humboldts ovennævnte Værk, Götting. Anzeig. 1838 siger K. O. Müller: „Insbondern war es die Abendgegend der Erdscheibe, welche die Sonne untergehend mit dem sanftesten Lichte zu erfüllen schien, an welche sich eine gewisse halb melancholische, halb sehnsüchtige Empfindung richtete; eine untergegangene, gestorbene, aber im Tode glückselige Vorwelt schien hier ihre Wohnstätte gefunden zu haben.

Følelsens og Phantasiens naturlige Retning kunne vi vel kalde den subjektive og indre Faktor i Troen paa den i det fjerne Vesten boende Fred og Lyksalighed. Dog kan dette ikke udelukke Muligheden af, at ogsaa en ydre Faktor har været tilstede. En saadan have allerede de Gamle søgt i phoeniciske Efterretninger om de vestlige Landes Rigdom og Herlighed. Saaledes mener Strabo, at phoeniciske Handelsmænd og Sofarere allerede før Homers Tid havde udbredt Rygter om Vestens herlige Klima og store Rigdomme, og at Sagnene om Geryons Oxer, Hesperidernes gyldne Frugter, Elysion og de Saliges Øer derfra havde deres Oprindelse ⁵⁴).

Daher der uralte Glaube, dass das Elysium, die Inseln der Seligen an den Grenzen der Erde im Okeanos, von dem kühlenden Westwinde, der die Glut der untergehenden Sonne mildert, umsäuselt lägen, und dahin die Götterliebliche unter den Heroen ohne den Tod zu schmecken versammelt würden. Solche aus innern Bedürfnissen des Gemüths erzeugte Dichtungen der Vorzeit erscheinen im Leben der griechischen Nation wie bedeutungsvolle Märchen, die in der Kindheit der Seele tief eingepägt mit dem Menschen gross werden und, ohne dass er es weiss und will, seine Vorstellung von gewissen Dingen immerfort bestimmen; so wachsen jene Sagen mit der griechischen Nation auf und, indem sie im kräftigen Mannesalter der Nation den Unternehmungs- und Forschungstrief reizten, liessen sie sich doch wieder von den Ergebnissen der Erfahrung nie ganz verdrängen und blieben immer nur in weitere Entfernung hinausgeschoben der dunkle Hintergrund der griechischen Erdkunde“. Indvendinger mod denne Synsmaade fremsattes i Welckers Afhandling: die Homerischen Phäaken und die Inseln der Seligen. See hans kleine Schriften Bonn 1845 Pag. 62 sqq

54) Strabo I, 1: τῶν δ' ἐσπερίων ἀνδρῶν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐμφανίζει (Ὀμηρος) καὶ τὴν εὐκρασίαν τοῦ περιέχοντος, πεπυσμένος, ὡς ἔοικε, τὸν Ἰβηρικὸν πλοῦτον, ἐφ' ὃν καὶ Ἡρακλῆς ἐστράτευσε καὶ οἱ Φοί-

Ahnelser og dunkle Sagn om store og herlige Lande mod Vesten, snart Øer, snart Fastlande, see vi overhovedet fra de tidligste Tider og siden gennem alle Tidsaldr

νικες ὕστερον, οἵπερ καὶ κατέσχον τὴν πλείστην ἀρχήν· μετὰ ταῦτα δὲ Ῥωμαῖοι. Ἐνταῦθα γὰρ αἱ τοῦ Ζεφύρου πρῶται. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ Ἠλύσιον ποιεῖ πεδῖον ὁ ποιητής, εἰς ὃ πεμφθήσεσθαι τὸν Μενέλαόν φησιν ὑπὸ τῶν Θεῶν — καὶ αἱ τῶν μακάρων δὲ νῆσοι πρὸ τῆς Μαυρουσίας εἰσὶ τῆς ἰσχυῆτος πρὸς δύον, καθ' ὃ μέρος συντρέχει καὶ τὸ τῆς Ἰβηρίας τὸ ταύτη πέρας. Ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος δήλον ὅτι καὶ ταύτας ἐνόμιζον εὐδαίμονας διὰ τὸ πλησιάζειν τοιοῦτοις χωρίοις οἱ 3, 2 ὁ τοίνυν ποιητὴς τὰς τσοσάτας στρατίας ἐπὶ τὰ ἰσχυατὰ τῆς Ἰβηρίας ἱστορηκώς, πυρθωόμενος δὲ καὶ πλοῦτιον καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς (οἱ γὰρ Φοίνικες ἐδήλουν τοῦτο) ἔνταῦθα τὸν τῶν εὐσεβῶν ἐπλασε χῶρον καὶ τὸ Ἠλύσιον πεδῖον. Καὶ οἱ μετὰ ταῦτα δὲ ποιηταὶ παραπλήσια Θρυλλοῦσι, τὴν τε ἐπὶ τὰς Γηρῦνος βίας στρατίων καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μῆλα τῶν Ἐσπερίδων τὰ χρύσεια ὠσαύτως στρατίων καὶ μακάρων τινὰς νῆσους κατονομάζοντες, ὡς καὶ νῦν δεκνυμένας ἴσμεν οὐ πολὺ ἄπωθεν τῶν ἄκρων τῆς Μαυρουσίας τῶν ἀντικειμένων τοῖς Γαδείροις· τοὺς δὲ Φοίνικας λέγου μνηστῆρας, καὶ τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Λιβύης τὴν ἀρίστην οὗτοι κατέσχον πρὸ τῆς ἡλικίας τῆς Ὀμήρου. Om Phoinikernes Reiser og Handelsforbindelser findes Antydninger hos Homer Odys. 14, 415 og II. 23, 744. See ogsaa den under Anm. 25 b nævnte Afhandling af Credner Pag. 161 og de der citerede Steder, af Heerens Ideen. At allerede Phoenicier og ikke først Karthager have bevæget sig udenfor Herakles's Støtter, derom see Gesners ovennævnte Afhandling og Estrup: om de Makariske Øer Pag. 4—7, der kommer til det Resultat (Pag. 22), at Makaron (Ἰβηρία, det yderste Vesten) og Elisa (Ezechiel 27, 7) vare generelle phœniciske Benævnelser paa Øer i det vestlige Ocean, at Grækerne i deres Sprog have gjengivet disse i den virkelige Geographi hjemmehørende Navne ved νῆσοι μακάρων og Ἠλύσιον og paa disse Navne og dunkle Sagn om de fjerne Vestlandes herlige Natur construeret Mytherne om de Saliges Øer og Heroernes Elysium udenfor den bekjendte Verdens Grændser. Om en anden ogsaa phœnicisk Oprindelse til Navnet μακάρων see Movers Untersuchungen über die Religion und die Gottheiten der Phœnicier Bonn 1841 S. 417 - 424.

jævnlig at dukke op i de Gamles Skrifter, hvad enten nu saadanne Sagn have deres Rod i virkelige Fortællinger og Rygter fra de ældste søfarende Folk, eller det var Synet af det store vestlige Hav og den nedgaaende Sols Pragt, der fremkaldte Tanken om rige, fredelige og salige, men hemmelighedsfulde og lidet tilgjængelige Egne i det fjerne Vesten. Siden kom hertil ogsaa Sandsynlighedsberegninger og Reflexioner over Jordens Bygning. Vi have allerede nævnet Elysion, de Saliges Øer og Hesperidernes Lande. I Platons Timaios berettes efter ægyptiske Kilder, at gamle Skrifter fortælle om en uhyre stor og frugtbar Ø i det atlantiske Hav paa hin Side Herakles's Støtter, kaldet Atlantis, større end Libyen og Asien. Denne mægtige Øs Indvaanere havde underkastet sig Libyen indtil Ægypten og Europa indtil Tyrrien, men da de vilde gaae videre, vare de blevne standsede af Atheniensernes Folk og tvungne til at holde sig indenfor deres Grændser. Denne store Ø var siden gaaet under ved Jordskjælv og Oversvømmelser, men paa dens Plads var Havet ved Dyndmasser blevet vanskeligt at beseile. Den samme Fortælling gjentages i Dialogen Kritias ligeledes under Paaberaabelse af ægyptiske Præsters Beretning til Solon. Allerede i Oldtiden er denne Fortælling bleven forskjellig bedømt, men religiøse Skikke i Attika, som hentyde paa denne Mythe, berettigede os i ethvert Tilfælde til at ansee det for et ældgammelt og ærværdigt Sagn⁵⁵).

55) See Platons Timaios p. 24 Stallb. Udg. Pag. 100 og Kritias p. 108 Stallb. Udg. Pag. 388. Om Platons Atlantis have Meningerne allerede fra gammel Tid været forskjellige. Proklos til Tim. p. 24 fortæller, at Krantor, Platons første Fortolker, antog Sandheden af denne Fortælling, som dog betvivledes af Andre.

Forfatteren til et Skrift »om vidunderlige Sagn,« som af Nogle tillægges Aristoteles, fortæller, at der i Havet udenfor Herakles's Støtter af Karthaginienserne var fundet en øde, men frugtbar Ø, bevoxet med rigelig Skov og gennemstrømmet af seilbare Floder, i en Afstand af flere Dages Seilads fra Kysten, men at Karthaginienserne under Dødsstraf forbød Folk at seile derhen af Frygt for, at dette Land, naar det blev beboet, skulde blive Moderlandet til Skade⁵⁶).

Hos Diodoros fra Sikilien findes en lignende Fortælling om en stor i Oceanet flere Dagsreiser fra Libyen

Strabo 2, 102 καὶ τὸ τοῦ Πλατωνῶνος εὐ παρατίθεται (ὁ Ποσειδώνιος), ὅτι ἐνδέχεται καὶ μὴ πλάσμα εἶναι τὸ περὶ τῆς Ἀτλαντίδος. See Plin. hist. nat. 2, 92. At Mythen om Atlantis er gammel og ærverdigg, derfor taler den Omstændighed, at der ved den mindre Panathenaiærfest i Athen i Processionen bares en Peplos, hvorpaa Atheniensernes Kamp med Atlantinerne var indvævet. See Scholiasten til Platons Stat 1, 3, 1, Bekkers comment. crit. in Plat. Tom. II p 395 τὰ δὲ μικρὰ Παναθηναῖα κατὰ τὸν Πειραιᾶ ἐτέλουν, ἐν οἷς καὶ πέπλος ἄλλος (end den, der brugtes ved den store Panathenaiærfest) ἀνείτο τῇ θεῶ, καθ' ἣν ἦν ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους, τροφίμους ὄντας αὐτῆς, νικῶντας τὸν πρὸς Ἀτλαντίους πόλεμον. Hos Proklos til Tim. 26 sigtes til det Samme, uden at Atlantinerne nævnes. Et Scholion til Tim. 17, 17 hos Bekker Tom. II pag. 427 omtaler 7 Øer i det vestlige Ocean, helligede Persephone, og 3 andre, blandt hvilke en paa 1000 Stadiers Størrelse, helliget Poseidon, hvis Beboere fra deres Forfædre havde opbevaret Erindringen om Atlantis som en overordentlig stor Ø, der i lange Tider havde hersket over alle Øerne i det atlantiske Hav. Derom citeres Markellos ἐν τοῖς Αἰθιοπικοῖς, ἡμεῖς δὲ ἀπὸ τῶν Πρόκλου ἐξελόντες παρεθέμεθα. Hos Proklos findes dette p. 54, i Schneiders Udg.-Vratisl. 1847 pag. 126. Om Atlantis see en Undersøgelse i Humboldts i Anm. 52 citerede Skrift Tom. 1 Pag. 155—166.

56) Arist. mirab. auscult. I Berlinerudgaven Pag. 837.

mod Vesten liggende Ø, der beskrives som et frugtbart Land med herlige Bjerge, Skove og Floder, »saa at det snarere syntes et Opholdssted for Guder end for dødelige Mennesker.» Phoeniciske Sofarere, der af Stormen vare blevne kastede langt hen mod Vesten, fandt Øen og be- kjendtgjorde deres Opdagelse. Da nu Tyrhenerne, som vare mægtige tilsøs, vilde sende en Koloni derhen, for- hindrede Karthaginienserne dette og forbode tillige Øens Kolonisation, idet de dels frygtede for, at mange af deres Landsmænd skulde vandre ud, og dels tænkte paa at forbeholde sig Øen som et Tilflugtssted, dersom der engang i Tiden skulde ramme Karthago en Ulykke ⁵⁷).

Til den samme Art af dunkle Sagn hører ogsaa det, som Ælian fortæller efter Historieskriveren Theopompos, at den hemmelighedsfulde Gud Seilenos blandt andre mærkværdige Efterretninger meddelte Phrygeren Midas,

57) Diodor. Bibl. 5, 19—20. Dette Sted hentyder til det samme gamle Sagn som det foregaaende. See Humboldt l. c. Pag. 124—132. Credner har i sin ovennævnte Afhandl. Pag. 164 bemærket, at dette Sagn hos Diodor knytter sig til noget Historisk, idet det betegner Gangen i Søherredømmet i Middelhavet, som først tilhørte Phønicerne og siden efter en Strid mellem Tyrhenerne og Karthagerne (Strabo 6 p. 267 Casaub.) faldt i de Sidstes Hænder. See ogsaa Heerens Ideen 4 Aufl. 2, 1 S. 27. Karthagernes Frygt for en usikker Fremtid kunde (hvis det ikke er en efter Karthagos Fald tilføiet Talemaade. See Humboldt 1 Bd. Pag. 131) tænkes opstaaet enten paa den Tid, da Nebukadnezar angreb Phoenicien og endog skal være trængt frem langs Afrikas Nordkyst (Strabo 15 p. 687), eller da Kambyses paatænkte et Tog mod Karthago (Herod. 3, 19). Om de forskellige Forklaringer over denne Ø hos Aristoteles og Diodor see iøvrigt Beckmanns Udg. af Arist. mir. auscult. Gött. 1786 Pag. 174.

at Europa med Asien og Libyen var en Ø, omflydt af Oceanet, men at der udenfor denne Verden var et umaadeligt Fastland med store Byer, med uhyre Masser af Guld og Sølv og mange vidunderlige Mærkværdigheder. Dets Indvaanere, Meroperne, havde engang efter et Streiftog mod Hyperboræerne paatænkt at gjøre et Tog mod vor Verden, men havde opgivet dette Forsæt⁵⁸⁾.

Ogsaa hos Plutarch findes Steder, som vi siden nærmere skulle berøre, om store mod Nordvest beliggende Landstrækninger, baade Øer og Fastland, ved det store Kroniske Hav⁵⁹⁾.

Sluttelig ville vi anføre et Sted hos Seneca, hvor der med prophetisk Sikkerhed antydes et stort hinsides Oceanet beliggende Land, som engang vil blive opdaget. I Traegødien Medea synger Choret: »Komme vil engang i de sildige Aar en Tid, da Oceanus løsner Baandet, og et uhyre stort Land aabner sig, og Thetys blotter nye Verdner, og Thule ikke længer er det fjerneste Sted paa Jorden⁶⁰⁾.

Alle disse og lignende Steder hos de Gamle, hvor store Øer eller Landmasser i det vestlige Ocean antydes,

58) Ælian. var. hist. 3, 18. See Humboldt 1 Bd. Pag. 185. Her tales altsaa om et Continent, et Land *ξω τούτου τοῦ κόσμου*, ligesom Strabo (2, 118 Cas.) omtaler en *ἄλλη οἰκουμένη* og Mela (1, 9, 4) en alter orbis. Efter Humboldts Mening betegnes Landet ved Streiftoget mod Hyperboræerne som nordvestligt.

59) Plutarch de facie in orbe Lunæ c. 26 omtaler et stort Fastland og adskillige Øer mod Nordvest. Ogsaa i Skriftet de defectu oraculorum er Talen om nogle Øer vest for Britannien, hvor Kronos ligger i en fortryllet Søvn. See Humboldt 1 Bd. Pag. 175 - 185 og Welcker die homerischen Phäaken Pag. 20. Om det store nordvestlige Kroniske Hav see de Steder, der af Welcker anføres Pag. 25 Not. 45.

60) Seneca Medea Act. 2. See Humboldt 1 Bd. Pag. 151 - 155.

ere snart blevne betragtede som rene Phantasispil eller ubestemte Ahnelser, snart udtydede om bestemte Øer eller Øgrupper vestlig for Afrika, som de canariske eller azoriske Øer, eller om et meget stort Land, som man antog i sin Tid at være omdannet eller undergaaet ved voldsomme Naturrevolutioner, eller endog om Amerika og de vestindiske Øer⁶¹).

61) Vi ville ikke her omtale Rudbecks lærde Phantasier, som i Platos Atlantis har villet finde Sverrig. See hans Atlantica Tom. 1 cap. 6. Men Heeren har i den af Diodor beskrevne Ø troet at see Madeira. See hans Ideen Th. 1 Abth. 2 S. 54 og Th. 2 Abth. 1 S. 106. Forskjellige Hypotheser om Atlantis see Stallbaums Prolegomena til Kritias Pag. 374. Bory de St. Vincent har i sine Essais sur les isles fortunées et l'antique Atlantide etc. Paris Germinal an. XI Pag. 428—460 i en veltalende og sindrig, men noget dristig og letfærdig Udvikling søgt at bevise, at de azoriske, canariske og andre Øer og Grunde i det atlantiske Hav ere Levninger af et stort, ved vulkanske Udbrud og Oversvømmelser opløst og undergravet Fastland, Platons Atlantis. Estrup (de Makar. Øer Pag. 14 Anm. v.) mener, at den lige fra Afrikas Vestkyst indtil Ny-Foundland fortsatte Række af Klippegrunde, Sandrevler og Øgrupper, der tildels forraade en vulkansk Natur, vel kunne være Levninger af Atlantis. Især have flere Philologer tænkt paa Amerika. See Schmidts Afhandling om Amerika i hans Udg. af Pindar 1616. Saaledes siger Perizonius til det ovenanførte Sted hos Ælian: Nullus tamen dubito, quin veteres aliquid crediderint vel sciverint, sed quasi per nebulam et caliginem, de America partim ex antiqua traditione ab Ægyptiis et Carthaginiensibus accepta, partim ex rationatione de formæ et situ orbis terrarum, unde colligebant, superesse in hoc orbe etiam alias terras præter Asiam, Africam et Europam. Ligesaa Wesseling til Diodor Tom. I p. 345: Fabulis adfinia sunt quæ de hac insula produntur, id tamen indicantia, obscuram eius regionis, quam Americam vocamus, famam e Carthaginiensium navigationibus ad veterum aures pervenisse. Selv Stallbaum siger i sine Prolegomena til Platons

Om Sandsynligheden af slige Formodninger er det vanskeligt at fælde nogen sikker Dom. Antydningerne hos de Gamle ere i Almindelighed saa dunkle og fabelagtige, at det ikke let lader sig sige, om de ere Fostre af Phantasi og Ahnelse eller virkelig kunne have nogen Grund i de ældste Søfarendes Beretninger og andre i Oldtidens Mørke indhyllede historiske Sagn. Men selv i det sidste Tilfælde ere Beretningerne for det Meste for løse og svævende til med Sikkerhed at kunne henføres til nogen bestemt Lokalitet. Men i ethvert Tilfælde er det dog vist, at Tanker og Forestillinger om store Landmasser i det vestlige Ocean fra Oldtiden forplantedes til Middelalderen, og mærkeligt er det, atsaadanne ældgamle Sagn og Fortællinger virkelig have bidraget til den senere Opdagelse af disse vestlige Lande. Det er nemlig utvivlsomt, at hine Sagn ofte foresvævede Kolumbus, naar hans Tanker dvælede ved den nye Verden, som han ahnede i det fjerne Vesten; thi han kjendte godt baade de Steder hos de Gamle, som udtale Ahnelser om rige og frugt-

Kritias Pag. 375 om Øen Atlantis: de qua re etsi video nihil accuratius posse definiri, tamen nobis ea, quæ de situ deque magnitudine et potentia Atlantidis traduntur respicientibus semper visum est, iam antiquissimis Asiæ populis incertum aliquem de America rumorem allatum esse. Det Samme siges i en Note til Timæus p. 24. E.

- 62) Christoffer Kolumbus's Søn, Ferdinand Kolumbus, har i sin vida del Almirante (See Humboldts kritische Untersuchungen 1 Bd. Pag. 35 og Pag. 97) efter autentiske Haandskrifter af sin Fader givet et Overblik over de Grunde, der ledede ham til hans Opdagelser. Deriblandt indtage Stederne hos de klassiske Forfattere en vigtig Plads. Ogsaa i de Fragmenter, som ere opbevarede af Kolumbus's egne Skrifter, citeres de gamle Forfattere.

bare vestlige Lande⁶³), og de, som antyde den med Erkjendelsen af Jordens Kugleform givne Mulighed af en Seilads fra Europas vestlige til Asiens østlige Kyster og Sandsynligheden af, at nye Lande, maatte findes paa den anden Halvkugle⁶³).

Blandt de Lande i det vestlige Ocean, som allerede tidligere fra Sagnets Dunkelhed traadte ind i Historiens Lys, finde vi nogle, som af de Gamle bleve kaldte *de Saliges Øer* og af Mange ansete for de hos Hesiod og andre Forfattere saaledes benævnedes Øer. Hvad enten det er sandt eller ikke, hvad der antydes i Fortællingerne hos Forfatteren af Skriftet om de vidunderlige Sagn samt

63) Muligheden af en Seilads fra Europas vestlige til Asiens østlige Kyster og Sandsynligheden af, at Lande kunde findes paa den anden Halvkugle, var ingenlunde undgaaet de Gamles Opmærksomhed fra den Tid, da Jordens Kugleform var bleven anerkjendt af Pythagoreerne og klart fremstillet af Aristoteles *de coelo* 2 Bogs 14 Cap. Pag. 298 a Bek. See Humboldt 1 Bd Pag. 53. Aristoteles i Skriftet *de mundo* (hvis han ellers er Forfatter dertil) Cap. 3 Pag. 392 Bek. finder det sandsynligt, at der foruden den store Ø i det atlantiske Hav, Europa, Asien og Afrika, ogsaa maa findes andre, større og mindre, paa den modsatte Halvkugle. Strabo I p. 64. 65 Cas. omtaler Muligheden af at seile fra Iberien til Indien og Sandsynligheden af, at der kan findes Landmasser mellem det vestlige Europa og det østlige Asien. Kolumbus veilededes saaledes baade af dunkle Sagn og Ahnelser fra en tidligere Periode og af Sandsynlighedsberegninger, grundede paa Anskuelse af Verdensbygningen. Hans Fortjeneste formindskes dog ikke derved, at han viser sig mindre som absolut Opfinder end som Udfører af en stor og gennem Aarhundreder næret Tanke, som den, der bragte de dunkle Ahnelser til Vished og den ubestemte Higen til virkelig Gjerning. Efter Humboldts Mening (1 Bd. Pag. 40 - 42) var det Kolumbus's Hovedtanke at opsøge Østen ad Vestens Vei og hans Bitanke at opdage Lande.

hos Diodor, at Karthaginienserne bestræbte sig for at hemmeligholde nogle Øer vest for Afrika, saa er det i al Fald vist, at vi først efter Karthagos Fald have bestemtere Efterretninger om disse Øer. Plutarch beretter i Sertorius's Liv⁶⁴), at Sertorius paa sin Flugt fra Spanien traf paa Søfolk, der nylig vare komne fra nogle Øer i det atlantiske Hav, som kaldtes de Saliges Øer. Der havde Sertorius besluttet at søge et fredeligt Tilflugtssted, ligesom Karthaginienserne efter Diodors Beretning tidligere havde paatænkt; men Omstændighederne hindrede ham fra at faae dette Ønske opfyldt. Disse Øers Klima og naturlige Beskaffenhed skildres nu med levende Farver, næsten ligesom Homer og Hesiod fordum havde malet Elysion og de Saliges Øer. Luften er mild og fugtig, men uden stærke Regnskyl; Jordbunden er ikke blot skikkaet til Pløining og Saaning, men bærer af sig selv ypperlige Frugter og nærer sine Beboere uden besværligt Arbeide, kort Alt er saa skjønt, at »der lige til Barbarerne har indtrængt sig en fast Tro paa, at den elysiske Slette og de Saliges Bolig, som Homer har besunget, er at finde paa denne Plads.« Ogsaa andre Skribenter have opbevaret Efterretninger om disse Øer, som Strabon, Plinius, Pomponius Mela og Ptolemæus⁶⁵), og skjøndt Bestemmelserne afvige noget ind-

64) Vita Sertorii c. 8. 9. See ogsaa blandt Sallusts historiske Fragmenter et Sted hos Acron. til Hor. epod. 16, 42. Sallustius in historiis tradit Sertorium victum voluisse fugere ad insulas fortunatas. Florus epit. rer. Rom. 3, 22 Sertorius consilii in Oceanum fortunatasque insulas penetravit.

65) Plin. hist. nat. 6, 32 (37) i Frantzius's Udg. 2 Bd. Pag. 772, ere Efterretninger om disse Øer opbevarede fra Statius Sebosus, en Ven af Q. Lutatius Catulus (Cic. epist. ad Att. 2, 14) og fra Numiderkongen Juba d. 2den. Strabon 1, 1 og 3, 2 see

byrdes med Hensyn til Øernes Tal, Benævnelser og Beliggenhed⁶⁶⁾, viser det sig dog tilstrækkeligt, at Talen her er om de canariske Øer, hvis Skjønhed og herlige Klima alle ældre og nyere Reisende omtale med Beundring, og om hvilke Alexander v. Humboldt siger, at han aldrig har seet en mere fortryllende Natur, og at man let begriber, hvorledes selv Folk, som kjendte det skjønne Klima i Italien og Grækenland, i den vestlige Del af Teneriffa troede at gjenkjende en af de lyksalige Øer⁶⁷⁾. Nærmere at gaae ind paa disse Øers Beskaffenhed, som den skildres af ældre og nyere Forfattere⁶⁸⁾, eller paa deres Historie vedkommer ikke denne Afhandling, som blot angaaer de mythiske Egne, der kaldtes de Saliges Øer.

Efter en anden Anskuelse, som allerede tidlig har dannet sig, men i den senere Tid fornemmelig er udviklet af Welcker⁶⁹⁾, ere de Saliges Øer at søge i det

Anm. 54. Pomp. Mela 3, 11. Ptolem. Geogr. 4, 6 (Wilbergs Udg. Essend. 1843 Pag. 298).

66) See de omtalte Steder hos Plutarch, Plinius og Ptolemæus, fremdeles Mannerts Geographie der Griechen und Römer 10 Del Pag. 614—632 og Recherches sur la geographie systematique et positive des anciens par Gosselin. Paris an. 1. 1 Tom. 135—164.

67) See Plutarchs Beskrivelse i Sertorius's Liv cap. 8. Pomp. Mel. 3, 11. Contra fortunatæ insulæ abundant sua sponte genitis et subinde aliis super aliis innascentibus nihil sollicitos alunt beatius quam aliæ urbes excultæ. Det i Texten citerede Sted er af A. v. Humboldts Reise in den Æquinoctialgegenden, I, S. 143—155. 159.

68) See derom især Humboldts og Bory de St. Vincents ovennævnte Skrifter.

69) See hans Afhandling: die homerischen Phäaken und die Inseln der Seligen i Rhein. Mus. für Philologie 1832. I, S. 219 og

nordvestlige Ocean; og Forestillingerne derom oprundne af mythiske Sagn, der fra nordlige Folkeslag ere forplantede til Grækerne, om de Dødes Henflyttelse til Øer i Oceanet. Saadanne Forestillinger lærer man at kjende af Grammatikeren Tzetzes's Fortolkninger til Stedet i Hesiod om de Saliges Øer og til et Sted i et Digt af Lykophron⁷⁰). Tzetzes fortæller nemlig om nogle ved Oceanets Kyst ligeoverfor Britannien boende Fiskere, som fra deres Kyster befordre Afdøde, hvis Stemme de høre uden at see dem, til Britannien. Han erklærer derhos, at de Saliges Øer efter Manges Mening ere at hensætte til disse nordlige Egne. Prokopios, der i sin Historie om den gothiske Krig fortæller det Samme⁷¹), kalder Øen Brittia og omtaler den som beliggende imellem Britannien og Thule. Plutarch taler om lyksalige Øer i Oceanet vestlig for Britannien og

med Tillæg i hans kleine Schriften zur Griechischen Litteraturgeschichte Bonn 1845 II, S. 1—79.

70) Tzetzes til Hesiods opp. et dies 169 *Περὶ δὲ τῶν ἐν Ὠκεανῷ νήσων Ὀμηρος καὶ οὐτοσὶν ὁ Ἡσίοδος καὶ Λυκόφρων* (1204, hvor han dog taler om et ganske andet Sted, der kaldes de Saliges Øer) καὶ *Πλούταρχος* (maaskee i hans Kommentar til Hesiod) — *συγγεγραφήκισαν, ὡς ἀγαθὴ τε ἡ χώρα ἐστὶ καὶ ἀεὶ καιταπνεομένη ζεφύρω τρις ἔτους ἐκάστου ἀναδίδωσι τοὺς καρπούς. Ἐκτίσε δὲ φασὶ καὶ τὰς τῶν ἀποβεβιωκότων ψυχὰς διαπορθμείσθαι γράφοντες τοιαύδε.* Derpaa kommer Fortællingen om de Dødes Overfart til Øen i det nordvestlige Ocean, hvorpaa han slutter saaledes: *ἐκ τούτου πάντες ἔφρασαν παῖδες Ἑλλήνων, ἐκεῖ τὰς τῶν ἀποβεβιωκότων διάγειν ψυχὰς, ὃ τῶν καὶ Ἡσίοδος φησὶ περὶ τῶν νήσων.* Det andet Sted til Lykophron v. 1204 slutter saaledes: *ἐκ τούτου πολλοῖς ἔδοξεν ἐκεῖ εἶναι τὰς μακάρων νήσους καὶ τοὺς ἀποβεβιωκότας ἐκεῖσε διαπεριαιούσθαι.*

71) Prokopios's gothiske Krig 4, 20. Ed. Hoeschel p. 351. Werlaufs Forsøg til at oplyse Prokops Efterretninger om nordiske Lande Pag. 33.

fortæller, at Kronos (efter Hesiod og Pindar de Saliges Øers Behersker) ligger paa en af disse i en fortryllet Søvn, bevogtet af Briareus og omgivet af Dæmoner og Heroer⁷²). Ogsaa andre Skribenter omtale lignende Sagn om hellige og lyksalige Øer i det nordlige Ocean⁷³). Fremdeles minder Welcker om andre efter de nordlige Folks Tro hellige Øer ved Havets Kyster og andre nordiske Sagn om Skibe, hvorpaa Afdode overføres til de hinsidige Boliger⁷⁴). Endelig knytter han dertil de homeriske Sagn om de med Guderne beslægtede Phaiaker eller Mørkets Mænd⁷⁵), som synes at boe nær ved Elysion eller de Saliges Øer⁷⁶) og føre et lykkeligt Liv, som paa en vidunderlig Maade seile ud for at bringe ulykkelige Vandringsmænd til deres Hjem, og hvis Skibe, omhyllede af Nat og Mørke, overføre Odysseus i en dødlignende Søvn til Itha-

72) See Anm. 59.

73) Schol. Cruqu. til Horats Epod. 16, 41 *Supra Britanniam ultra Orcades insulas, ubi nullos nisi pius et iustos habitare primum scripsere Græci.* C. Claudian. in Ruf. 1, 123

*Est locus, extremum qua pandit Gallia littus,
Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulyxes
Sanguine libato populum movisse silentem.*

74) Welcker die homer. Phäaken Pag. 18 og 22 Anm. 37.

75) At Phaiakerne ere et mystisk Folk, og at deres Bolig Scheria ingenlunde er Kerkyra, har Welcker i ovennævnte Afhandling udførlig søgt at begrunde. Navnet udleder han af *φαιός*, mørk, dunkel; thi deres Skibe seilede indhyllede i Mørke og Dunkelhed, *ἤϊεμ καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι* Odys. 8, 562.

76) Allerede Eustathios til Odys. 7, 324 bemærker, at Phaiakerne boede nærved de Saliges Øer, *ἐγγίξειν τὴν κατ' αὐτὸν (Ἀλκίνοον) γῆν ἢ τῶν μακάρων νῆσῳ, ἐνθα ἦν ὁ Πρωτόμοθος* (som af Phaiakerne blev ført til Euboia og som efter Proteus's Ord i Odys. 4, 563 var i Elysion), *ἴθιεν καὶ τὴν προῖστορηθεῖσαν εὐδαιμονίῳ εἶναι παρὰ τοῖς Φαίαισιν ὡς εἰ καὶ νῆσον ᾗκουσιν μακάρων.*

kas Kyster ⁷⁷⁾. Disse Phaiaker anseer han for Dødens Færgemænd i en eller anden fjern Mythe fra de nordiske Lande, der af Homer i en allegorisk Digtning ere indtagne i den helleniske Heltepoesi for at bringe den i Lidelser og Kampe svært prøvede Odysseus til hans overjordiske Hjem. Saaledes antager da Welcker, at Forestillingen om de Saliges Øer, hvorhen Mennesker bringes efter det jordiske Liv, grunder sig paa Traditioner og Sagn hidbragte fra nordvestlige Lande og fjerne barbariske Folk.

• Det er imidlertid langt fra, at han kan siges at have bragt disse Hypoteser, som han med Lærdom og Skarp-sindighed fremstiller, til nogensomhelst høiere Evidents; de stemme kun lidet med det naturlige Indtryk, som vi modtage af Homers livlige og klare, men, som sædvanligt, med vidunderlige Sagn blandede Fortælling om det muntre livsglade Folk paa Øen Scheria, hvori Hovedtrækkene ere hentede fra ionisk Liv og Kultur. Allerede den allegoriske Fortolkning af Sagnet om Phaiakerne er meget vovelig ⁷⁸⁾, og ikke mindre betænkeligt er det at overføre de hos sildige Forfattere omtalte Beretninger om nordiske Dødningskibe eller om en eller anden nordisk Dæmon, som af Grækerne benævnes Kronos, til hine ældste hos Homer og Hesiod forekommende Sagn og Myther.

Endelig have nogle Lærde, som Michaelis, Creutzer og Zoega ⁷⁹⁾ villet hidlede Sagnet om de Saliges Øer

77) See Welckers Udvikling i hans Afhandl. Pag. 1—14.

78) Welckers Anskuelser misbilliger Nitsch Anm. til Odysseen 3 Bd. Pag. XXXII og Klausen die Abentheuer des Odysseus aus Hesiodos erklært, Bonn 1834 S. 76.

79) Michaelis's Anskuelser kjender jeg blot af Gesners Ord i en Afhandl. de navigationibus extra column. Herc. i Hermanns Orphica p. 642: de Ægyptiorum antiquissima doctrina respicien-

fra Ægypten, det Land, hvor Læren om Sjælens Udødelighed efter Herodots Vidnesbyrd først er opstaaet⁸⁰⁾. Efter Diodors Udsagn⁸¹⁾ stamme de helleniske Forestillinger om Underverdenen og Livet efter Døden overhovedet fra Ægypten, idet Orpheus fra ægyptiske Kilder havde øst Mytherne om de Ugudeliges Straffe og de Saliges Enge og lignende Forestillinger, navnlig hentede fra de ægyptiske Begravelser⁸²⁾. Fra denne orphiske Lære udleder han ogsaa det homeriske Sagn om Hades ved Okeanos; thi Ægypterne kalde Nilen Okeanos. Paa et Sted hos Grammatikeren Apion, som er opbevaret af Eustathios⁸³⁾

tibusque ad illam ritibus et loquendi formulis, cum trans flumina et maria transvehi mortuos ad felicioram vitam docerent, egit Dav. Michaelis in epimetro ad Lowthii opus de poesi sacra Hebræorum, ita ut totius de insulis beatorum fabulæ originem ex illis velut incunabulis eruat. Creutzer commentationes Herodoteæ cap. 2 pag. 89. Zoega de obeliscis pag. 296: videtur autem totus ille mythus de Elysio seu beatorum insula, a Græca inferorum fabula omnino seiunctus, licet sequius cum ea in usum consertus, Ægyptiæ esse originis sqq. Han antager Hades for den oprindelig græske, Elysion og de Saliges Øer for den oprindelig ægyptiske Mythe.

80) Herod. 2, 123.

81) Diodor 1, 96 beretter, at efter de ægyptiske Præsters Fortællinger havde Orpheus af ægyptiske Kilder hentet τὴν τῶν ἐν ἄδου μυθοποιῶσαν — τὰς δὲ τῶν ἁσιβῶν ἐν ἄδου τιμωρίας καὶ τοὺς τῶν ἁσιβῶν λεμῶνας καὶ τὰς παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰδωλοποιίας ἀναπειλομένης παρειαγωγεῖν, μιμησόμενον τὰ περὶ τὰς ταφὰς τὰς κατ' Αἴγυπτον κ. τ. λ. Fra denne Orphiske Lære kommer ogsaa den homeriske Forestilling om Hades ved Okeanos. Ὀκεανὸν μὲν οὖν καλεῖν τὸν ποταμὸν διὰ τὸ τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τὴν ἰδίαν δι᾿ ἑκτον ὠκεανὸν λέγειν τὸν Νεῖλον.

82) See Anm. 81 og Zoega de obeliscis Pag. 290--293.

83) Eustath. til Odys. 4, 563 om Navnet Elysion: Ἰλιῶν δὲ κατασκευάζει τὴν περὶ Κερωβὸν καὶ Ζεφύριον πεδιάδα οὕτω κληθῆναι

hedder det, at en Slette i Ægypten mellem Kanobos og Zephyrion i Nærheden af Nilen kaldtes ElySION. Ogsaa andre Grammatikere og Lexikogramer omtale et ElySION i Ægypten ⁸⁴). Herodot, der i den tredje Bog af sin Historie ⁸⁵) fortæller om et Tog, som nogle af Kambyses's Tropper foretog til Byen Oasis, der beboedes af Samier og laae 7 Dagsreiser fra Theben, gjennem Sandørkenen, tilfoier her: »Dette Sted kaldes i Grækernes Tungemaal de Saliges Øer»: en Benævnelse, der efter Creutzer ⁸⁶) ikke saameget har sin Oprindelse af Stedets Frugtbarhed, som deraf, at der paa Grændsen af Theben og Libyen fandtes store Huler, bestemte til Begravelse for de mægtige ægyptiske Konger og Præster. Ifølge en Efterretning, der er opbevaret hos Photios ⁸⁷), var dette Sted, »som Herodotos kalder de Saliges Øer og Herodoros Phaiakis«,

παρὰ τὴν τοῦ Νείλου ἰλὺν, ἣν πολλὴν καταφέρων ἐκεῖνος προσέχουσε τὴν κάτω χώραν κατὰ Ἡρόδοτον πᾶσαν, πάλαι ποτὲ πέλαγος οὖσαν — ὁ δ' αὐτὸς λέγει, ὅτι καὶ πέρηται γαίης ὁ ποιητὴς ἐνταῦθά φησιν οὐ τὰ πρὸς Ὠκεανόν, ἀλλὰ τὰ ἐκεῖ πρὸς τῇ κατὰ Νεῖλον θαλάσῃ.

⁸⁴) Etym. magn. ved Ordet ἡλύσιον: ἡλύσιον οὖν ἢ μακίρων νῆσος' λέγεται δὲ ἡλύσιον καὶ ἱερὸν πεδῖον περὶ Ῥόδον, οἱ δὲ περὶ Αἴγυπτον ἢ Λίβον: Det Samme hos Hesychios, Photios og Svidas. See Eudoc. Ἰωνία s. violarium i Villosions Anecd. Græc. Tom. I p. 219.

⁸⁵) Herod. 3, 26 Kambyses's Tropper kom ἐς Ἰούσιον πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἐπὶ ἡμετέριον ὁδὸν ἀπὸ Θηβῶν διὰ ψάμμον, οὐνομάζεται δὲ ὁ γῶρος οὗτος καθ' Ἑλλήνων γλῶσσαν Μακίρων νῆσος. See derom en Afhandl. i Thorlacii prolusiones et opuscula I pag. 221: quomodo Oases Ammoniacæ in Libya a Græcis beatorum insulae dici potuerint. See Bährs Herodot Vol. II pag. 50 og Idelers Fundgruben des Orients IV pag. 397.

⁸⁶) Creutzers commentationes Herodoteæ I pag. 91.

⁸⁷) Photii bibl. ed. Hoeschel p. 111 om Oasen: περὶ δὲ τῆς Ὀάσεως ἔ συγγράμματος (Olympiodorus) — λέγει, ὅτι νῆσος τὸ παλαιὸν ἦν καὶ

oprindelig virkelig en Ø, men blev siden ved Vandets Udtørring Fastland. Zoega, der ogsaa antager, at det hele Sagn om Elysion og de Saliges Øer er af ægyptisk Oprindelse, gjør opmærksom paa, at den, der først udtaler Sagnet om Elysion hos Homer, netop er den ægyptiske Havgud Proteus ved Ægyptens Kyster⁸⁸).

Hvad Indflydelse ægyptiske Lærdomme kunne have havt paa de græske Philosophers Theorier om Udødeligheden, er et andet Spørgsmaal; hvad de homeriske og hesiodeiske Myther om Elysion og de Saliges Øer angaaer, da er Sagen indhyllet i Oldtidens Mørke, og Veien staaer aaben for deres lærde Gisninger, der ere saa tilbøielige til paa alle Punkter at udlede den græske Kultur fra ægyptiske Kilder, saafremt saadanne Gisninger overhovedet behøves for at forklare, at der hos et saa opvakt Folk som Hellenerne tidlig kunde opstaae Ahnelsen om et Liv efter dette, og at Indvaanerne i et Land, der overalt er omgivet af saamange skønne Æer, just tænkte sig saadanne som Opholdsteder for de fra Verdens Ufred og Moie unddragne Salige. Saa meget synes vist, at Ægypten kun var lidet bekjendt for Homer⁸⁹). Hvad Stedet hos Herodot angaaer, da er det saa naturligt, at det kunde falde en i Libyens Sandegne

ἀπεχεσώθη καὶ ἔτι ταύτην καλεῖ Ἡρόδοτος μυχάρων νήσους, Ἡρόδοτος δὲ Φαιακίδα ταύτην καλεῖ.

⁸⁸) See Zoega de obeliscis Pag. 296. Odys. 4, 561.

⁸⁹) K. O. Müllers Geschichteu Hell. Stämme und Städte 1, 111 Homer kennt von Ægypten nur die Küste, selbst die vorliegende Insel Pharos ist noch Sitz eines Zauberwesens, von einer Kenntniss des höhern Landes keine Spur, das dunkle Gerücht von Thebens Grösse und Reichthum ausgenommen; die Art, wie damals die Hellenen mit Ægypten verkehrten, blieb dieselbe bis Psammetich.

bosat græske Folkestamme ind at benævne en Oase midt i Ørkenen: »de Saliges Øer eller Elysion«, at vi neppe behøve at tyde til mindre nærliggende Forklaringer⁹⁰⁾. Ogsaa andre Steder i Grækenland, f. Ex. paa Rhodos og Lesbos, finde vi benævnedes Elysion paa Grund af deres Skjønhed eller Frugtbarhed⁹¹⁾, og ved Theben i Boiotien var der et Sted, som kaldtes »de Saliges Øer«⁹²⁾, formodentlig af samme Grund, skjøndt man rigtignok ogsaa her har tænkt paa en ægyptisk Oprindelse⁹³⁾ og gjort opmærksom paa, at de Gamle ofte have forbundet Sagnene om det ægyptiske og det boiotiske Theben⁹⁴⁾.

90) See Thorlacius's ovennævnte Afhandling Pag. 228.

91) See Anm. 84.

92) Schol. til Lykophrons Alex. 1204: „νήσους δὲ μακάρων ἐγκατοιήσεις μίγας ἤρωσ“. Ἐν Θήβαις ταῖς Βοιωτικαῖς τόπος καλεῖται μακάρων νῆσοι. περιωφειμένος ὑπὸ Ἰσμήρον καὶ Δίρανης. Eustath. til Odys. 4, 561 ὅτι δὲ καὶ περὶ Θήβας τὸς ἐπιταπίλους ἐφιλοτιμήσαντο τινες νῆσους μακάρων εἶναι διὰ τὸ κατὰ χώραν εὐδαιμονοῦσι τοῖς Ἀνακτόροσ δηλοῦσι ὑπομνήματα. Photii lex: μακάρων νῆσος ἢ ἀκρόπολις τῶν ἐν Βοιωτία Θηβῶν τὸ παλαιόν. Det Samme ogsaa hos Hesychios og Svidas. Til dette Sted sigtes ogsaa i Verset hos Schol. til Lykophron v. 1194

αἶψ' εἰδὼν μακάρων νῆσοι, τόθι περ τὸν ἄριστον

Ζῆνα θεῶν βασιλῆα Πέη τέκε τῶνδ' ἐνὶ χώρῳ.

93) Om Forbindelsen mellem det ægyptiske og boeotiske Theben see Creutzers meletem. I pag. 94 og commentat. Herodot. I pag. 90.

94) Jeg tilføier her et Par Bemærkninger, som have frembudt sig under Correcturen. Anm. 1 Nøtits'er burde hedde Bidrag eller Undersøgelser. Anm. 2. Jeg har her fulgt Voelcker. Efter en anden Anskuelse (Voss og Nitsch) tænkes de Dødes Rige altid under Jordan, og blot Indgangen dertil er at søge mod Vesten over Okeanos. Anm. 7 og 14. Saaledes foreligger Sagen i de homeriske Sanges nuværende Text. Stedet i Odys. XI, 565—627 er vel ikke frit for Mistanke om Uægthed, men, hvad der her er Hovedsagen, Interpolationen, hvis en saadan har fundet Sted, er i ethvert Tilfælde meget gammel og grundet paa endnu ældre Sagn. Versene om Herakles's Apotheose, der allerede omtales hos Hesiod Theog. 950, tilskrives Onomakritos paa Peisistratos's Tid. See Nitsch til Stedet. I Platos Gorgias og Protagoras citeres Stedet om Minos, Tantalos og Herakles som homerisk.

Efterretninger

om

Sorø Akademis Skole og Opdragelsesanstalt
i Skoleaaret 1855—1856

af

Skolens og Opdragelsesanstaltens Rektor.

Skolens Disciple.

Til 1ste Juni 1855 var Antallet af samtlige Disciple 171, nemlig 83 Elever og 88 skolesøgende Disciple. I Aarets Løb ere 30 ved Dimission eller af andre Grunde udgaaede af Skolen, og 34 nye optagne. Det største Antal, som til samme Tid har været samlet i Skolen, har været 178, hvoraf 51 vare Realister. De ledigblevne Elevpladser ere efterhaanden blevne besatte med skolesøgende Disciple. Skolens nuværende Disciple udgjøre til 1ste Juni 1856 — 175, nemlig 82 Elever og 93 skolesøgende Disciple. Disse ere saaledes fordelte:

VII Klasse	20		
VI —	10		
V —	18	V Realklasse	16
IV —	16	IV —	16
III —	26	III —	14
		II Klasse	18
		I —	21.

Skolens Lærere.

Med Skolens Lærere er der i Løbet af dette Skoleaar foregaaet følgende Forandringer:

Under 14de Sept. 1855 blev Adjunkt Ingerslev udnævnt til Præst for Ulfborg og Raasted Menigheder i Ribe Stift.

Under 2den Nov. 1855 blev Cand. theol. V. Heise constitueret til Lærer ved Skolen.

Det daglige Tilsyn i Opdragelsesanstalten har været overdraget de paa Akademibygningen boende Adjunker, Corfixen og Lorentzen. De øvrige med Opdragelsesvæsenet forbundne Forretninger have, ligesom tidligere, været fordelte mellem Adjunkterne Sibbern og Liebenberg. Med 7de Klasse har Rektor ført det specielle Tilsyn. Skoleinspektionsforretningerne ere udførte af Adjunkt Assens.

Undervisningsgjenstande, Lærebøger og læste Pensa.

Dansk.

- I Kl. Tre Timer egentlig ere anvendte til Stil efter Diktat eller undertiden efter Krossings Stileøvelser. Den øvrige Tid er anvendt til Øvelse dels i Læsning, dels i de simpleste grammatikalske Begreber.
- II Kl. har skrevet to Stile om Ugen, de første fire Maa-neder efter Diktat, derefter Gjengivelse af en fore-læst Fortælling. De øvrige Timer ere benyttede til Øvelse dels i Oplæsning, dels i Analyse efter Boje-sens Sproglære, som er helt igjennem læst og re-peteret.
- III Kl. har skrevet en Stil om Ugen efter en forelæst For-tælling eller Beskrivelse. Den anden egentlige Time er benyttet til Øvelse i Sætningers Analyse og Inden-adslæsning.
- III Realklasse har egentlig skrevet to Stile; disse have

dels været Gjengivelse af en oplæst Fortælling, dels ere Opgaverne tagne af Krossings Stileøvelser; enkelte Gange en Oversættelse fra Tydsk. Bojesens Grammatik er læst og repeteret, og Klassen er øvet i Analyse, Oplæsning, Gjengivelse af det Læste, Fremsigelse af udenadlærte Vers, samt i extemporal Stil efter Krossings Øvelser.

IV Kl. har skrevet en Stil om Ugen over Opgaver dels af beskrivende, dels af fortællende Indhold. Forøvrigt er der meddelt Disciplene et kort Grundrids af den nordiske Mythologi, og ved Siden deraf læst Oehlschlägers Nordens Gudér.

IV Realklasse har egentlig skrevet en Stil. Opgaverne have været dels Skildringer og Beskrivelser, dels af almindelig Karakter; undertiden en Oversættelse fra Tydsk. Bojesens Grammatik er repeteret, og Klassen øvet i Analyse og Oplæsning. Winthers nordiske Mythologi er læst samt Nordens Guder og Hakon Jarl.

V Kl. Nials Saga, tildels i Sammenhæng, og Gunløg Ormstunge ere læste efter N. M. Petersens »historiske Fortællinger om Islændernes Færd«. Foruden Oehlschlägers Vaulundurs Saga og St. Hans-Aften-Spil ere saavel Digte som prosaiske Stykker af andre nyere Forfattere blevne forelæste. Med Fordeling af Rollerne imellem Disciplene ere enkelte af Holbergs Komedier og Heibergs Vaudeviller samt Wessels »Kjærlighed uden Strømper« og Hauchs Bajazet blevne oplæste. Den nordiske Mythologi er leilighedsvis bleven repeteret. En Stil egentlig.

V Realklasse. Flors danske Læsebog er benyttet. Nials Saga er, med Overspringelse af enkelte Partier, læst

efter N. M. Petersens »Fortællinger om Islændernes Færd«. Ewalds »Lykkens Tempel«, Oehlenschlägers St. Hans-Aften-Spil, Digte og prosaiske Stykker af Poul Møller ere blevne forelæste. Med Fordeling af Rollerne ere oplæste enkelte af Holbergs Komedier og Hertz's Lystspil, samt Correggio og Bajazet. Af og til ere Digte lærte udenad og fremsagte. En Stil ugentlig.

VI Klasse. I Begyndelsen af Aaret er Runeskriften bleven udførlig gennemgaaet; ligeledes ere Kæmpeviserne blevne forelæste og betragtede i et temmelig betydeligt Udvalg. Efter Oplæsning af et Udvalg af Ewalds og Baggesens poetiske og prosaiske Arbejder er der meddelt en kort Udsigt over disse Digteres Levnet og Betydning for Litteraturhistorien. Til Sammenligning med Ewalds Balders Død er Oehlenschlägers Baldur hin Gode oplæst. Fremdeles ere Digte af Poul Møller, Hauch og andre nyere Digtere blevne oplæste. Mundtlige Foredrag ere, dog kun meget sjældent, afholdte. En Stil ugentlig.

VII Kl. Efter N. M. Petersens »Bidrag til den danske Litteratur Historie« er Middelalderens Litteratur gennemgaaet under bestandig Henvisning til og Oplæsning af de litterære Frembringelser; navnlig er Kæmpeviselitteraturen bleven meget udførlig gennemgaaet. Ved Siden heraf er et Udvalg efter en temmelig betydelig Maalestok af Holbergs, Ewalds og Wessels Værker bleven oplæst og gennemgaaet, ligesom der er meddelt en Udsigt over disse Forfatteres Levnet og Betydning for Litteraturhistorien. Af og til ere mundtlige Foredrag over selvvalgte Emner blevne af-

holdte, og i Reglen én Gang hver Uge er der givet en eller flere Opgaver til skriftlig Besvarelse.

Latin.

- III Kl. Borgens Læsebog forfra til S. 79. Formlæren er gennemgaaet og lært efter Madvigs »kortere Bearbejdelse«. I Reglen tre Stile om Ugen til Indøvelse af de gennemgaaede Regler.
- IV Kl. 1ste og 2den Bog af Caesars Bell. Gall.; de 20 første Kapitler af Sallusts Catil.; det Vigtigste af Syntaxen er læst efter Madvigs Grammatik. Hver Uge to skriftlige Stile og en mundtlig.
- V Kl. har læst Ciceros Tale pro Sexto Roscio og de 4 Taler mod Catilina. Virgils Æneide 6te Bog. Af Madvigs Grammatik det for Klassen Bestemte. Der er skreven tre Stile ugentlig, hvoraf den ene paa Skolen.
- VI Kl. har læst Livius's 5te og 6te Bog. Virgils Æneide 6te Bog. Cicero de off. 1ste Bog. Madvigs Grammatik er benyttet under Læsningen. Bojesens romerske Antiquiteter til Regjeringsformen under Keiserne. Der er skreven to Stile om Ugen, og en Del Tid er i første Halvaar anvendt paa mundtlig Stil; det sidste Halvaar, da den ene Stil er udarbejdet paa Skolen, har der ikke været Tid til mundtlig Stil. En Version er skreven hver 14de Dag.
- VII Kl. Horats's Oder 1ste og 2den Bog. Ars poetica. Virgils Æneide 3die og 4de Bog. Livius's 5te og 6te Bog. Cicero de officiis 1ste Bog. De romerske Antiquiteter efter Bojesens Haandbog og den latinske Litteraturhistorie efter Tregders Haandbog ere gennemgaaede i Sammenhæng. Hver anden Uge ere tre Stile udarbejdede, hver anden to Stile og en Over-

sættelse fra Latin til Dansk. Megen Tid er anvendt til kursorisk Læsning, især af Henrichsens Opgaver til Oversættelse. Nogen Tid er brugt til Repetition af det Læste og af det ældre Parti ogsaa til Repetition af det tidligere i Skolen Læste. Enkelte Afsnit af Grammatiken ere gennemgaaede.

Græsk.

- IV^a Kl. Bergs Læsebog 1ste Del og nogle af Fablerne i 2den Del. Formlæren er indøvet efter Tregders Grammatik.
- V Kl. Xenophons Anab. 1ste og 2den Bog. Odysseens 9de Sang. Tregders Formlære er benyttet under Læsningen.
- VI Kl. har læst Homers Odyssee 9de Bog og 10de Bog fra Vers 400 til Enden. Xenophons memorabilia Socratis 2den Bog. Herodots 6te Bog. Tregders Formlære er repeteret. Syntaxens vigtigste Regler ere meddelte mundtlig under Læsningen. Bojesens græske Antiquiteter ere benyttede til Henvisning.
- VII Kl. B. har læst Homers Odyssee 7de, 9de og 10de Bog fra Vers 400 til Enden. Xenophons memorabilia Socratis 2den Bog. Platons Crito og Sophokles's Oedipus rex. Tregders Formlære er benyttet, og Syntaxen meddelt mundtlig under Læsningen. Bojesens græske Antiquiteter og Tregders Litteraturhistorie ere læste og repeterede.
- VII Kl. A. Sophokles's Oedipus rex. Odysseens 7de Bog. Platons Crito. Xenophons memorabilia Socratis 3die Bog. De græske Antiquiteter efter Bojesens Haandbog og den græske Litteraturhistorie efter

Tregders Haandbog ere gennemgaaede i Sammenhæng. Grammatiken er stadig indøvet under Læsningen. Megen Tid er anvendt til at repetere det tidligere i Skolen Læste.

Hebraisk.

- VII Kl. B. Genesis Cap. I—XVIII. Whittes Grammatik.
 VII Kl. A. Genesis XL Kapitler. Af Psalmerne er læst de første 15. Whittes Grammatik.

Tydsck.

- I Kl. har læst i Riises Læsebog forfra til Pag. 130 undtagen Pag. 29—58. Af Hjorts Grammatik er læst Deklination og Konjugation tilligemed Præpositionerne og de uregelmæssige Verber.
 II Kl. har læst i Riises Læsebog fra Pag. 121 til Enden, i Hjorts Læsebog fra Pag 16 til Pag. 40 undtagen Pag 19—21. I Hjorts Grammatik er Formlæren repeteret og læst fuldstændigere.
 III Kl. Hjorts Læsebog Pag. 49—112. Formlæren efter Hjorts Grammatik. En Stil om Ugen.
 III Realkl. Hjorts Læsebog Pag. 49—96. Formlæren efter Hjorts Grammatik. To Stile ugentlig, hvoraf den ene Diktatstil.
 IV Kl. Hjorts Læsebog Pag. 259—272, 291—329, 336—367. Formlæren efter Hjorts Grammatik, og efter Wolles Syntax det Væsentligste indtil Præpositionerne. En Stil om Ugen.
 IV Realkl. Hjorts Læsebog Pag. 146—162, 164—173 og 195—234. I Hjorts Grammatik de uregelmæssige og sammensatte Verber samt enkelte Paragrafer af

Syntaxen. En à to Stile ugentlig, desuden jævnlig mundtlig Stil.

V Kl. Hjorts Læsebog Pag. 324—372, 378—391; i den poetiske Del Pag. 23—32, 89—109. Formlæren efter Hjorts Grammatik og Syntaxen efter Wolle er læst og repeteret. En Time om Ugen er anvendt til kursorisk Læsning eller til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk, og ugentlig er skreven en Stil, jævnlig paa Skolen og uden Hjælpemidler.

V Realkl. Hjorts Læsebog Pag. 87—113, 391—414, 526—559, 564—581; i den poetiske Del Pag. 1—48. Formlæren efter Hjorts Grammatik og Syntaxen efter Wolle er læst og repeteret. To Stile om Ugen, hvoraf den ene undertiden er skreven paa Skolen. Af og til kursorisk Læsning og mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk.

VI Kl. Hjorts Læsebog Pag. 526—599; i den poetiske Del Pag. 109—120. Hele Hjorts Grammatik er repeteret. En Time om Ugen er anvendt til mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk, en Time hver anden Uge til kursorisk Læsning. I den sidste Del af Skoleaaret have Disciplene hver Maaned opgivet et bestemt større Pensum af en tydsk Forfatter. En à to Stile om Ugen, jævnlig paa Skolen og uden Hjælpemidler.

Fransk.

II Kl. Borrings Læsebog for Mellemlasser Pag. 1—30. Sibberns Stiløvelser første Afsnit: de ulige Nummere fra 1—21 inclusive. Abrahams's Grammatik: Artiklerne, Kjønsdannelsen, Tallet, Sammenlignings-

- graderne, Talordene, Hjælpeverberne og de regelrette Verbers Konjugation.
- III Kl. Borrings Læsebog : Pag. 74—106 , 165—178, 185—197. Sibberns Stiløvelser første Afsnit : den første Halvdel af de ulige Nummere fra 23—49 incl., samt Nr. 30. Grammatik: Artiklerne, Pronominerne, Hjælpeverberne og de regelrette Verber med dertil hørende Anmærkninger.
- III Realkl. Borrings Læsebog Pag. 74—106 , 165—178, 185—197. Sibberns Stiløvelser første Afsnit : den første Halvdel af de lige Nummere fra 2—34, undtagen Nr. 18, samt Nr. 21. I Grammatik: det Vigtigste af Formlæren og de uregelrette Verber.
- IV Kl. Borrings Etudes litt. Pag. 1—10, 20—46, 105—133 , 228—242 , 333—342 , 384—394. Sibberns Stiløvelser første Afsnit: den første Halvdel af de lige Nummere fra 50—82. Grammatik: Formlæren.
- V Kl. Borrings Etudes litt. Pag. 242—278, 284—330; Lebers Handbuch : den prosaiske Del Pag. 150—223. Sibberns Stiløvelser Nr. 8, 10, 14, 16, 18, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 32, 33, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 54, 56, 59, 62, 66, 68, 70. Det dertil Svarende i Abrahams's Grammatik. Kursorisk Læsning. En Stil om Ugen.
- V Realkl. Borrings Etudes litt. Pag. 20—46 , 227—272, 365—420. En Stil om Ugen. Sibberns Stiløvelser Nr. 1, 5, 7, 9, 11, 13, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 27. Det dertil Svarende i Abrahams's Grammatik. Kursorisk Læsning.
- VI Kl. Lebers Handbuch, den prosaiske Del Pag. 150—238; den poetiske Del Pag. 200—247, 459—514. En Stil hver Uge. Grammatiken er repeteret, og

mundtlig Stil øvet efter Sibberns Stiløvelser 2det og 3die Afsnit. Kursorisk Læsning.

Engelsk.

- IV Realkl. Marryat: The Children of the New Forest
Pag. 181—263. Mariboers Formlære. En Stil om
Ugen samt Øvelse i Retskrivning efter Diktat.
- V Realkl. Ch. Dickens: David Copperfield, Vol. III Pag.
283—430 og Vol. I Pag. 1—114. Mariboers Formlære.
Kursorisk Læsning. To Stile om Ugen, hvoraf den
ene paa Skolen.

Religion.

- I Kl. har læst og repeteret hele Balslevs Bibelhistorie.
- II Kl. Balles Lærebog Kap. 1, 2 og 3 samt 6 indtil Plig-
terne mod os selv. Balslevs Bibelhistorie.
- III Kl. Balles Lærebog Kap. 4, 5 og 6 indtil Plig-
terne i enkelte Stænder. Efter Herslebs Bibelhi-
storie er det gamle Testamente gennemgaaet og
lært.
- III Realkl. har af Balles Lærebog læst Kap. 4, 5, 6, 7 og 8.
Af Herslebs Bibelhistorie er læst fra 4de Periode i det
G. T. til 3die Periode i det N. T.
- IV Kl. Herslebs Bibelhistorie: Jesu Liv. Balles Lære-
bog.
- IV Realkl. har af Balles Lærebog læst Kap. 1, 2, 3, 4, 5
og 6. Af Herslebs Bibelhistorie er læst forfra til
3die Afdeling i det G. T.
- V Kl. Herslebs Bibelhistorie: det gamle Testamentes
Skrifter, Jesu Liv og Apostelhistorien, i Forbindelse
med hvilken Apostlernes Gjerninger ere læste. Af

Lærebogen, efter Fogtmann, Afsnittet om Skabelsen og Forsynet og om Jesu Person.

V Realkl. har repeteret hele Balles Lærebog og Herslebs Bibelhistorie. Johannes's Evangelium er læst.

VI Kl. Herslebs Bibelhistorie, Fragmenter af Pauli Breve, af Lærebogen, efter Fogtmann, Anthropologien og Christologien.

VII Kl. B. Lucas's Evangelium paa Græsk. Troeslæren med Benyttelse af Fogtmann.

VII Kl. A. Johannes's Evangelium paa Græsk. Den christelige Troes- og Sædelære.

Historie og Geographi.

I Kl. Den gamle Historie indtil Keisertiden efter Kofods fragmentariske Lærebog. — De fem Verdensdele ere kortelig gennemgaaede, Europa noget udførligere end de fire andre; Danmarks Geographi er taget særskilt og fuldstændigere. Ingen Bog er brugt.

II Kl. Kofods fragmentariske Historie fra Borgerkrigene i Rom til Syvaarskrigen. — Europa indtil Spanien efter Velschous Geographi.

III Kl. Den gamle Historie efter Bohrs Lærebog. — De tre sydeuropæiske Halvøer og Asien efter Velschous Lærebog.

III Realkl. Kofods fragmentariske Historie fra den franske Revolution til vore Tider; Allens Historie fra Begyndelsen til 1448. — De tre sydeuropæiske Halvøer og Asien efter Velschous Lærebog.

IV Kl. Bohrs Middelalderens Historie indtil Opdagelserne. Allens Danmarks Historie indtil 1319. — Afrika, Amerika, Australien og Europa indtil Preussen efter Velschous Lærebog.

- IV Realkl. Kofods fragmentariske Historie fra Peter den Store til 1815. Af Allens Historie er læst fra 1448 til vore Dage. — Amerika, Australien og Europa indtil Tydskland efter Velchous Lærebog.
- V Kl. Bohrs Historie fra Opdagelserne i Slutningen af Middelalderen indtil 1715 (Pag. 129). Af Allens Historie det Tilsvarende fra 1448—1720. — Efter Velschous Lærebog England, Frankrig, Schweiz, Øster- rig, de sydeuropæiske Halvøer og Asien.
- V Realkl. Kofods fragmentariske Fremstilling af Histo- riens vigtigste Begivenheder, Allens Fædrelandshi- storie. — Velschous Lærebog.
- VI Kl. Den nyere Historie fra 1789—1848 efter Bohr, Dan- mark fra 1523—1848 efter Allen. — Den hele Geogra- phi efter Velschous Lærebog.
- VII Kl. B. Den gamle og Middelalderens Historie er læst efter Bohrs, Danmarks til 1523 efter Allens Læ- bøger.
- VII Kl. A. Den hele Verdenshistorie er læst efter Bohrs Lærebog; Danmarks Historie særskilt efter Allens.

Mathematik.

- I Kl. Omtrent Halvdelen af Klassen har regnet de fire Regningsarter med brudne Tal. Resten de fire Reg- ningsarter med hele benævnte Tal.
- II Kl. Paa et Par Viderekomne nær har Klassen regnet de fire Regningsarter med brudne Tal efter Mundts Apparat.
- III Kl. har læst Mundts Ledetraad ved Undervisningen indtil XXIII (om Kubikrodens Uddragning). Det Læste

- er indøvet ved praktisk Regning efter Mundts Apparat. Geometrisk Tegning en Time ugentlig.
- III Realkl. har gennemgaaet lektievis Mundts Ledetraad ved Regneundervisningen indtil XXIII (Kubikrodens Uddragning); det Lærte er indøvet paa de smaa Tavler efter Mundts Apparat. Siden Halvaarsexamen er en Time ugentlig anvendt til Hovedregning.
- IV Kl. har læst Mundts Geometri forfra indtil 2det Afsnit (Cirkelen). I Arithmetik er lært de fire Regningsarter efter et trykt Manuskript, samt efter Jürgensens Arithmetik Regning med Quotienter. Bogstavregning er indøvet praktisk.
- IV Realkl. har læst Mundts Geometri forfra indtil 4de Kap. om Figurers Fladeindhold. Af Jürgensens Arithmetik er læst forfra indtil § 10, med Forbigaaelse af § 7. En Time ugentlig er anvendt til geometrisk Tegning og praktisk Regning. En skriftlig Udarbejdelse hver anden Uge.
- V Kl. Mundts Geometri fra 2det Afsnit § III indtil Enden. Jürgensens Arithmetik forfra indtil § 17 (Forhold og Proportioner). Ligninger af 2den Grad ere indøvede praktisk.
- V Realkl. Mundts Geometri fra Nr. 259—544, og Jürgensens Arithmetik fra § 7—19, med Forbigaaelse af § 17. En skriftlig Udarbejdelse ugentlig samt Øvelse i praktisk Regning og geometrisk Tegning. Den ældre Afdeling har havt særskilte Timer til Repetition af hele Geometrien og til Øvelser i Løsningen af Ligninger af 2den Grad og Anvendelsen af Logarithmer.
- VI Kl. Efter Jürgensens Arithmetik : Progressioner, Ligninger af 1ste og 2den Grad og Logarithmer. Ge-

ometrisk Konstruktion og nogle Sætninger om regulære Polygoners Beregning. Ramus's Trigonometri 1ste og 2det Kapitel (indtil sphærisk Trigonometri). En skriftlig Udarbeidelse ugentlig.

VII Kl. B. Mundts Stereometri samt nogle Sætninger af sphærisk Trigonometri ere læste. Geometrien, Trigonometrien og Arithmetiken ere repeterede. En skriftlig Udarbeidelse ugentlig.

VII Kl. A. Astronomien er gjennemgaaet. Det hele mathematiske Pensum er repeteret. En eller to skriftlige Opgaver ugentlig¹⁾.

1) Følgende Opgaver til skriftlig Besvarelse have været forelagte dette Aars Dimittender i Løbet af de to sidste Aar:

1) Hvilke Rester kunne fremkomme, naar $a(a^4-1)$ divideres med 30? (a er et helt Tal).

2) Hvilket Polynomium gaaer op i alle følgende:

$$2x^5+3x^4-x^2-2x+1, \quad 2x^6-x^5+2x^4-x^3+2x^2-x,$$

$$2x^7-x^6-2x^5+5x^4-4x^3+x^2?$$

3) At bestemme Værdien af $\frac{2x^4+x^3+7x-2}{6x^4+13x^3+5x^2+x-1}$, naar

$$2x^2+3x=1.$$

4) $\frac{1}{1+x+x^2}$ udvikles i en Række med n Led.

5) $\left(\frac{p}{x-y}\right)^3$ udvikles i en Række med n Led.

6) I en geometrisk Progression er Productet af det p de og det q de Led $= a$, af det r te og s te $= b$, der forlanges det n te Led. Exempler 1) $p=5, q=9, a=16, r=6, s=7, b=24, n=2$. 2) $p=5, q=8, a=12, r=6, s=7, b=12, n=2$.

7) Hvilke ere det 1ste, 2det, 3die ... p de Led i den Række, som er bestemt ved den Lov, at Summen af de n første Led er $= \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$, hvilken Værdi man end tillægger n ?

Physik.

IV Realkl. Grundtrækkene af den almindelige Ligevægtslære efter Ørsteds mekaniske Physik til § 206, med

- 8) At bestemme en Formel for Summen af Leddene i følgende Række :
- $$a^2 + (a+b)^2 + (a+2b)^2 + (a+3b)^2 + \dots + (a+(n-1)b)^2.$$
- 9) Givet : $(x^2 - xy - 35)(xy - y^2 - 18)(xy - 5) = 0$
 $x - 2y = 3$ } , søges x og y .
- 10) I en Proportion er givet Summen af 1ste og 2det Led $= a$, Summen af 3die og 4de Led $= b$, og Productet af alle 4 Led $= C$. Hvilke ere Leddene?
- 11) Givet $\sqrt{8-x} + \sqrt{x^2-73} + \sqrt{8-x} - \sqrt{x^2-73} = 6$, søges x .
- 12) Der søges et Tal af den Beskaffenhed, at naar man til den 6te Rod af dets 5te Potents lægger det Femdobbelte af Tallets 6te Rod, udkommer det Sexdobbelte af dets Qvadratrod.
- 13) $630x^4 - 1123x^2 - 420$ opløses i et Product af to Binomier. Brudne Coefficienter maa ikke forekomme i Opløsningen.
- 14) Givet $\frac{xyz}{x+y} = a$, $\frac{xyz}{x+z} = b$, $\frac{xyz}{y+z} = c$, søges x , y , z .
- 15) Naar der er givet følgende Ligning: $x^4 - 2(a+b)x^2 = a^2 - ab - 2b^2$, i hvilken a og b antages positive, at finde Grændsen for Størrelsen af Forholdet $\frac{a}{b}$, indenfor hvilken ingen af Ligningens Rødder bliver imaginær, og ligeledes Grændsen, udenfor hvilken ingen af dem bliver reel.
- 16) Givet : $3.5x - 4y + 1 = 13$
 $25x - 42y + 1 = 24$ } , søges x og y .
- 17) I en geom. Progression er den constantø Factor $= m$, Summen af Leddene $= s$, Summen af Leddenes Qvadrater $= S$. Der spørges om det første Led og om Leddenes Antal.
- 18) Der søges to Tal, hvis Differents, Mellemproportional og Qvadratrødders Sum ere lige store.
- 19) I en arithmetisk Progression paa $2x$ Led er Summen af de første x Led $= a$, af de sidste x Led $= b$, og Summen af

Forbigaaelse af de §§, der forudsætte Kundskaber, som Disciplene i denne Klasse ikke kunne være i Besiddelse af.

V Realkl. Af Silfverbergs chemiske Physik Læren om

- de Led, hvis Indices ere ulige, $= c$; der forlanges angivet Leddenes Antal og Størrelsen af det 1ste Led.
- 20) I en geom. Progression er det 1ste Led $= 14 + 8\sqrt{2}$, det 2det $= 2 + 6\sqrt{2}$ og Summen af alle Led $= 22 + 15\sqrt{2}$, hvormange Led ere der?
- 21) To geom. Progressioner, A og B , hver bestaaende af n Led, ere multiplicerede sammen Led for Led. Herved er opstaaet en ny geom. Progr. $a, ab, ab^2 \dots ab^{n-1}$. Tillige er givet Forholdet imellem det første Led i A og i $B = c$, og Forholdet imellem det sidste Led i A og i $B = d$, hvilket er da det m te Led i hver af disse Progressioner?
- 22) Summen af Leddene i en arithm Progression paa $(p + q)$ Led er $= S$. Summen af de p første Led forholder sig til Summen af de q sidste Led $= a : b$. Der forlanges angivet Progressionens 1ste og sidste Led.
- 23) Der søges et treciffret Tal, som er bestemt ved følgende Betingelser: 1. Ombyttes de to første Ciffre, fremkommer et Tal, som forholder sig til det søgte $= 13 : 18$. 2. Ombyttes de to sidste, fremkommer et, som forholder sig til det søgte $= 19 : 18$. 3. Productet af Ciffrenes Talværdier er 192.
- 24) Ved hvilken Ligning bestemmes det n te Led i en geom. Progression, naar der er givet det 1ste Led $= a$ og Summen af de n første Led $= s$. I Ligningen maa ikke forekomme Brøker eller Rodstørrelser.
- 25) I en arithmetisk Progression er det 1ste Led $= a$, den constante Different $= b$. Der forlanges dannet en ny arithm. Progression, i hvilken de p første Led tilsammen udgjøre det 1ste Led i den givne, og de $2p$ første Led udgjøre Summen af de to første Led i den givne. Tillige forlanges undersøgt, om i Almindelighed Summen af de mp første Led i den nye Progression er lig Summen af de første m i den givne.

Varme, Magnetisme og Electricitet indtil Meteorologien. Den ældre Afdeling har tillige repeteret Ligevægtslæren efter Ørsteds mechaniske Physik.

26) Den tilsvarende Opgave for en geom. Progression ved at opløse Leddene i Factorer.

27) Der forlanges udregnet Productet af følgende 3 Factorer:

$$\left(x - \frac{1 + \sqrt{3}}{2} p - \frac{1 - \sqrt{-3}}{2} q\right) \left(x - \frac{1 - \sqrt{-3}}{2} p - \frac{1 + \sqrt{-3}}{2} q\right) (x + p + q).$$

I Facit indsættes:

$$p = \sqrt[3]{2 + \sqrt{3}}, \quad q = \sqrt[3]{2 - \sqrt{3}}.$$

28) Naar i Ligningen: $x^3 + ax^2 + bx + c = 0$, x sættes $= y + m$, fremkommer en ny Ligning af Formen: $y^3 + ay^2 + \beta y + \gamma = 0$. Hvorledes skal man nu bestemme m ved den givne Lignings Coefficienter, saa at a bliver $= 0$, ligeledes saa at β bliver $= 0$, og ved hvilken Ligning bestemmes m af a, b, c , naar γ skal være $= 0$?

29) En Mand bliver en anden 7000 Rd. skyldig, men da han ikke kan tilveiebringe Pengene strax, forpligter han sig til at betale 4000 Rd. om 4 Aar og 5000 Rd. om 8 Aar. Hvor høit regner han da den aarlige Rente?

30) Der søges 3 Tal, som opfylde følgende Betingelser: 1. Det ene Tal er Mellemproportional imellem de to andre. 2. Tallenes Product er $= a$. 3. Summen af Tallenes m te Potentser er $= b$. Exempler: 1. $a = 8$, $b = 73$, $m = 3$. 2. $a = 1$, $b = 0$, $m = 1$. 3. $a = 1$, $b = 3\frac{1}{2}$, $m = -\frac{1}{2}$.

31) I en Proportion er Summen af 1ste og 2det Led $= a$, af 3die og 4de Led $= b$, og Summen af de 4 Leds Quadrater $= C$, hvilke ere Leddene?

32) Der er givet to geom. Progressioner $a, ab, ab^2 \dots$ og $c, cd, cd^2 \dots$. Naar nu Productet af de x første Led i den ene er $=$ Productet af de x første Led i den anden, spørges, hvor stor er da x ?

33) Naar der er givet følgende astronomiske Bestemmelser:

1. Tidsæqvationen den 14de Juni 1854, sand Midd. $- 0^m 10^s, 1$.
 „ „ 15de „ „ $+ 0^m 2^s, 5$.

VII Kl. B. Ørsteds mechaniske Physik forfra indtil Faldet paa Skraaplanen, og af Müllers chemiske Physik Varmelæren og de tre første Afsnit af Meteorologien.

2. Stjernetid den 14de Juni 1854, middel Midd. $5^h 29^m 40^s$, 7. saa forlanges: 1. Stjernetiden for det Moment den 14de Juni, da den sande Sols Timevinkel var $4^h 8^m 16^s$. 2. Det Klokkeslet i Middeltid, da Tidsæqvationen var $= 0$ i Juni 1854.
- 34) Hvilken er den Vinkel, hvis cos. og tang. ere lige store, og hvilke ere denne Vinkels trigon. Linier?
- 35) Der forlanges sin. $3v$ udtrykt ved sin. v , cos. $3v$ ved cos. v , tang. $3v$ ved tang. v , cot. $3v$ ved cot. v .
- 36) Givet: $3 \cos. 2x - 5 \cos. x + 2 = (\cos. 2x - \cos. x) \sqrt{5}$. Søges x .
- 37) I en retvinklet Triangel er givet: Radius til den Cirkel, hvis Centrum ligger i Hypotenusen, og hvis Peripheri berører de to Catheter, $= r$, Forholdet imellem de to Stykker af Hypotenusen, som ligge hvert paa sin Side af Centrum, $= m : n$. Der forlanges angivet Triangelns 3 Sider og Størrelsen af dens spidse Vinkler.
- 38) I en Firkant $ABCD$ er givet: $\angle A, \angle B, \angle C$, Siderne AB og DC ; deraf skal Firkanten construeres og Længden af de to Sider BC og DA bestemmes.
- 39) Der er givet en Cirkel, en omskreven og en indskreven Triangel, saaledes beliggende, at den omskrevne Triangelns Berøringspunkter ere den indskrevnes Vinkelspidser. Naar nu den omskrevnes Sider ere $= a, b, c$, forlanges den indskrevnes.
- 40) I en Triangel er givet Siderne a, b, c , og der er tegnet de 3 Cirkler, som ligge udenfor Triangeln og berøre de tre Sider eller deres Førlængelser. Der forlanges angivet de Stykker af Siderne, der ligge mellem Vinkelspidserne og Berøringspunkterne, samt Cirklernes Radier.
- 41) Der er givet en afkortet Kegel, som ved et Snit parallelt med Grundfladerne igjennem Midten af Axen er delt i to Stykker, hvis Volumina forholde sig $= m : n$. Der forlanges angivet Forholdet imellem Radierne i den givne afkortede Kegles Grundflader.

VII Kl. A. Müllers chemiske Physik forfra indtil Varmelæren, 5te Afsnit af Meteorologien, samt af Ørstedes mekaniske Physik den almindelige Bevægelseslære og Bølgebevægelsen. Repetition af det tidligere Læste.

- 42) I et Trapezium ere de parallelle Sider givne $= a$ og b , Fla-deindholdet $= F$. De ikke parallelle Sider halveres, og De-lingpunkterne forbindes med en ret Linie. Hvor store ere de Stykker, hvori Trapeziet deles?
- 43) I to concentriske Cirkler forholde Radierne sig $= 17 : 16$. Der forlanges angivet det mindste mulige Sidetal for en Poly-gon, som er omskreven om den mindste Cirkel uden at skjære den største.
- 44) Et Skib befinder sig lige Nord for den Havn, det skal anløbe, i en Afstand $= a$. Vinden er sydlig med en Afvigelse af g Grader, og Skibet formaaer ikke at gaae nærmere op imod Vinden end $(g + v)$ Grader; det maa altsaa krydse. Der spørges: Hvor lang en Vei er det nødt til at tilbagelægge for at komme i Havn? (Havfladen betragtes som et Plan).
- 45) Hvor stort et Areal af Jordens Overflade ligger i den varme, den tempererte, den kolde Zone? Jorden betragtes som en Kugle, hvis Storcirkelperipheri er 5400 Mile.
- 46) I en Cirkel, hvis Radius er $= r$, er indskrevet en Triangel, hvis ene Side er $= a$, den anden Side $= b$. Der spørges om den 3die Side og om Trekantens Vinkler.
- 47) En retvinklet Triangel er givet. Dreier den sig om den ene Cathete, beskrives en Kegle, hvis Vol. er $= A$; dreier den sig om den anden, beskrives en, hvis Vol. er $= B$; hvor stort er da Vol. af det Legeme, som beskrives derved, at Triang-len dreier sig om Hypotenusen?
- 48) I et Parallelogram er givet de to Sider a og b , samt den Vinkel v , som Diagonalerne danne med hinanden. Hvor store ere Diagonalerne?
- 49) I et Parallelogram er givet de to Diagonaler samt den ene Høide. Heraf skal Parallelogrammet construeres; samt Formler angives for Siderne og den anden Høide.
- 50) En skjæv Kegle er overskaaret af to Snit igjennem Axen. Det ene Snit er lodret paa Grundfladen, det andet lodret

Naturhistorie.

I Kl. Pattedyrene, Rovfuglene og Spurvfuglene.

II Kl. Fuglene og Krybdyrene, samt repeteret Pattedyrene.

paa det første. Naar der nu er givet Sidelinierne i det første Snit, samt Grundfladens Radius, forlanges angivet Axen og Sidelinierne i det andet Snit.

- 51) I en Cubus ere Sidefladernes Centrér gjorte til Hjørnespidser for et nyt Polyeder. Der spørges om dette Polyeders Beskaffenhed. Naar fremdeles Cubens Sidelinie er $\equiv a$, forlanges Sidelinierne i det nye Polyeder.
- 52) Der er givet en regulær firsidet Pyramide og en Cubus saaledes, at 4 af Cubens Hjørnespidser ligge i Pyramidens Grundflade og de øvrige 4 i dens Sidelinier. Naar der nu er givet Forholdet imellem Pyramidens Sidelinie og dens Grundflades Side $\equiv m : n$, forlanges Forholdet imellem Pyramidens og Cubens Volumina.
- 53) I en Firkant $ABCD$ er givet $\angle A$, $\angle B$, Siderne BC , CD , DA ; heraf skal Firkanten construeres og de ikke givne Stykker bestemmes.
- 54) Det skal bevises, at de 3 Linier, som halvere en Triángels 3 Sider og gaae igjennem de modstaaende Vinkelspidser, alle skjære hverandre i eet Punkt. Naar disse 3 Linier ere givne $\equiv \alpha$, β , γ , forlanges Siderne bestemte og Triánglen construeret. Endelig, naar Forholdet imellem α , β og γ er givet $\equiv 5 : 4 : 3$, forlanges Triánglens Vinkler.
- 55) Der er givet et regulært Tetraeder $ABCD$, en Kegle, hvis Toppunkt er D og hvis Grundflade er indskreven i ABC , samt en Kegle, hvis Toppunkt ligeledes er D , men hvis Grundflade er omskreven om ABC . Det skal bevises, at disse Kegler ere rette. Ligeledes forlanges Forholdet imellem Arealerne af de krumme Overflader, og Forholdet imellem Keglernes Volumina.
- 56) I et regulært Tetraeder forlanges Heldningsvinklen imellem to Flader, og mellem en Sidelinie og Grundfladen.
- 57) I en Kugle er indskrevet en ret Cylinder. Forholdet imellem Kugleradien og Radius i Cylindrens Grundflade er $\equiv m : n$.

III Kl. Fiskene, samt repeteret Pattedyrene, Fuglene og Krybdyrene.

III Realkl. Som III studerende Klasse.

Der forlanges Forholdet imellem disse Legemers Volumina, og Forholdet imellem de Afsnit, hvori Kuglen deles ved en af Cylindrens Grundflader.

- 58) I $\triangle ABC$ er D Midten af Siden AB , og Linien CD dragen. Naar der nu er givet $\angle A$ og $\angle B$, forlanges Formler for $\angle ADC$ og $\angle BDC$. Hvorledes reduceres disse Formler, naar A er $= B$, ligeledes naar A er $= 90^\circ - B$?
- 59) I et regulært Octaeder ere Sidefladernes Centrere gjorte til Hjørnespidser for et nyt Polyeder. Der spørges om dette Polyeders Beskaffenhed. Naar fremdeles Octaedrets Sidelinie er $= a$, forlanges Sidelinierne i det nye Polyeder.
- 60) I en Cubus er en indvendig Diagonal overskaaret af et Plan lodret paa Diagonalen igjennem dens Midtpunkt. Hvilken Figur fremkommer ved Overskjæringen af Cubens Overflade med dette Plan, og hvor stor er denne Figurs Omkreds, naar Cubens Sidelinie er $= a$?
- 61) Der er givet en ret Kegel; denne overskjæres af en Kugle, hvis Centrum ligger i Axen. Det skal bevises, at de to Legemers Overflader skjære hinanden i to Cirkler beliggende i parallelle Planer. Fremdeles, naar Kuglens Radius er $= r$, Kuglecentrets Afstand fra Keglens Toppunkt $= a$, og Vinklen imellem Kuglens Sidelinie og Axe $= v$, forlanges de Stykker af Sidelinien, som strække sig fra Toppunktet til Skjæringscirklerne. Exempler 1. $r = 20'$, $a = 40'$, $v = 30^\circ$, 2. $r = 25'$, $a = 40'$, $v = 30^\circ$, 3. $r = 52'$, $a = 40'$, $v = 30^\circ$.
- 62) En Cirkel og et Qvadrat ere concentriske og have lige store Omkredse. Der forlanges angivet enhver af de Buer, hvori Qvadratets Omkreds skjærer Cirkelperipherien, i Grader, Minuter og Secunder.
- 63) Fire lige store Kugler ere saaledes beliggende, at enhver af dem berører de 3 andre. Naar Radius i disse Kugler er given $= r$, forlanges Radius til den Kugle, som omsluttende berører dem alle.
- 64) Der er givet en regulær Sexkant, hvis Areal ved Linier ud-

IV Kl. Bløddyrene, samt Indledningen til Botaniken.

IV Realkl. Som IV studerende Klasse.

V Kl. Et Omrids af Botaniken, samt Bløddyrene.

V Realkl. De Disciple, der ville underkaste sig Afgangsexamen, have læst et Omrids af Zoologi og Botanik; de øvrige samme Pensum i Botanik, samt Bløddyrene.

VI Kl. Et Omrids af Zoologi og Botanik.

I alle Klasser er Bramsens og Dreiers Lærebog lagt til Grund ved Undervisningen i Zoologi, i Botanik er benyttet Planterigets Naturhistorie ved Chr. Vaupell.

I *Vokalmusik* have 133 Elever og Skolesøgende, i *Instrumentalmusik* 14 Elever havt Undervisning.

I *Tegning* har I og II Klasse samt III, IV og V Real-klasse havt Undervisning. Disciplene have øvet sig i Frihaandstegning efter Fortegning og Naturgjenstande. III

dragne fra een Vinkelspids er delt i 4 lige store Dele. Der forlanges Forholdet imellem Stykkerne af de Sider, som overskjæres af Delingslinierne, Forholdene imellem Delingslinierne og Sidelinien, og Størrelsen af de Vinkler, som Delingslinierne danne med hverandre.

- 65) Der er givet to verticale Planer, som danne en Heldningsvinkel $= v$, og et horizontalt Plan. Naar nu en Kugle berører de tre Planer, forlanges Formler til at bestemme Heldningsvinklen imellem det horizontale Plan og de 3 Berøringspunktets Plan, og til at bestemme Forholdet imellem Kugleradien og Radius til den Cirkel, hvori det sidste Plan skjærer Kuglefladen.

Desuden adskillige Opgaver fra de foregaaende Aars Afgangsexamina.

Kl. og IV samt V Realklasse have særskilt havt Øvelse i geometrisk Tegning.

I *Gymnastik* er i Vintermaanederne alle Klasser blevne underviste, VI og VII tillige i Hugning, V i Fægtning, de fire øverste Klasser i Exercits med Geværer, og de tre nederste i Dands. I Sommermaanederne ere alle Skolens Disciple daglig øvede i Svømning, saavidt Veirliget har tilladt det.

I *Skrivning* have de fire nederste Klasser samt Realklasserne havt Undervisning.

S c h e m a,

der fremstiller det Antal Timer, som hvert Lærefag har havt i hver Klasse.

	VII			VI	V	V R	IV	IV R	III	III R	II	I	Sum- ma.
	a.	b.	ab.										
Dansk			3	2	2	3	2	3	2	4	5	6	32
Latin			9	8	9		9		10				45
Græsk	5	5		4	5		5						24
Hebraisk	3	3											6
Fransk				3	3	3	2	4	3	4	5		27
Tydske				3	3	4	3	4	3	4	5	6	35
Engelsk						5		4					9
Religion	3	2		2	2	2	2	2	2	3	2	3	25
Math. og Regn.	5	5		4	4	5	4	5	5	7	5	6	55
Naturlære. . . .	4	4				3		2					13
Hist. og Geogr.	4	4		5	4	4	4	4	5	4	5	5	48
Naturhistorie .				3	2	3	2	3	2	3	2	2	22
Skrivning . . .						1	1	2	2	3	3	4	16
Tegning						1		1		2	2	2	8
Gymnastik . . .				2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Summa	24	23	14	36	36	36	36	36	36	36	36	36	385

Anm. I dette Schema er i Aarets Løb foregaaet den Forandring, at

en af de danske Timer i Vte Realklasse er henlagt til Naturlæren. For at forskaffe den ældste Afdeling af samme Klasse et Par særskilte Timer i Mathematik, ere disse Timer delte med Skrivning og Tegning. Paa Grund af det store Discipeltal i 3die studerende Klasse ere 2 ugentlige Timer i Regning blevne delte med Latin og Fransk.

Skolens Beneficier.

Gratistpladser have iaar været tildelt 14 Elever, som saaledes have nydt fri Undervisning, Kost, Vadsk o. s. v.

Det Müllerske Legat har været tildelt 18 Elever i Portioner paa 50 Rdlr aarlig til hver.

Nedsættelse af 30 Rdlr i det aarlige Elevkontingent 160 Rdlr er tilstaaet 7 Elever og desuden 2 Elever extraordinairt.

Fritagelse for Erlæggelse af Skolepenge er tilstaaet 17 skolesøgende Disciple og desuden 2 skolesøgende Disciple extraordinairt.

Af den særlige Stipendiefond for Sorø, Frederiksborg og Roeskilde lærde Skoler have 3 Elever nydt det høieste Stipendium eller 50 Rdlr hver.

3 Elever fra Slagelse have havt Andel i de ved Loven af 14 April 1852 bestemte Understøttelsesportioner for Disciple fra Slagelse By og Omegn. Af disse har en oppebaaret 60 Rdlr, en anden 50 og en tredie 40 Rdlr.

Forskjellige Efterretninger.

Bibliotheket.

Sorø Akademis Bibliothek er i det sidste Aar bleven forøget med omtrent 250 Bøger og udgjorde ved sidste

Opgjørelse i Jan. 1856 c. 25,000 Bind, foruden den ikke afleverede Del af det Bastholmske Bibliothek.

Den naturhistoriske Samling

er i dette Aar bleven forøget med følgende Gjenstande.

Klasse- №	P a t t e d y r.	Løbe- №
96 *)	Vespertilio auritus. Udst. Conradsen. $^{24}/_{12}55$.	1281.
97.	Sorex vulgaris — — —	1282.
98.	Canis vulpes — — —	1280.
99.	— familiaris. Hjerne. Sorø Ladegaard. .	1300.
100.	Ursus arctos. Udst. Conradsen. $^{25}/_{3}56$. .	1303.
101 a.	Phalangista vulpina. Udst. U. Z. M. $^{18}/_{12}55$.	1276.
101 b.	— — Hovedskal af samme Dyr. $^{25}/_{3}56$.	1305.
102 a.	Tamias striatus. Udst. U. Z. M. $^{18}/_{12}55$.	1274.
102 b.	— — Hovedskal af samme Dyr. $^{25}/_{3}56$.	1306.
103.	Hypudæus amphibius. Udst. Conradsen. $^{24}/_{12}55$.	1283.
104 a.	Myrmecophaga Tamandua. Udst. U. Z. M. $^{18}/_{12}55$.	1275.
104 b.	— — Hovedskal af samme Dyr. $^{25}/_{3}56$.	1304.
105.	Cervus Tarandus. Hovedskal. Eschricht. $^{8}/_{4}56$.	1309.
106.	Delphinus globiceps. Foster. Doctor Petersen paa Færøerne. $^{1}/_{7}55$.	1207.

*) De her anførte Numre slutte sig til Numrene i Programmerne for 1854 og 55.

Klasse- №		Løbe- №
107 a.	Delphinus albicans. Hovedskal ♂ (?)	(Universite- tets zooto- miske Mu- seum $\frac{8}{4}56$)
107 b.	— — — ♀ (?)	
		1310.
		1311.

Fugle.

241.	Turdus pilaris. Udst. Scheel. $\frac{27}{8}55$. . .	1222.
242.	— musicus — — — . . .	1223.
243.	Motacilla alba. — Conradsen. $\frac{24}{12}55$.	1284.
244.	Regulus ignicapillus. Udst. — —	1287.
245.	Cypselus esculentus. Rede. F. Friis. $\frac{1}{1}56$.	1297.
246.	Sitta europæa. Udst. Conradsen. $\frac{24}{12}56$.	1285.
247.	Trochilus sp. Rede med 1 Æg. Fr. Friis. $\frac{25}{3}56$.	1302.
248.	Coracias garrula ♀ Udst. Scheel. $\frac{27}{8}55$.	1221.
249.	Picus viridis ♀ — — — .	1220.
250.	— major ♂ — — — .	1226.
251.	Yunx torquilla ♂ — — — .	1224.
252.	Pteroglossus Baillonii. Udst. Fr. Friis. $\frac{25}{3}56$.	1301.
253.	Columba palumbus ♂. — Scheel. $\frac{27}{8}55$.	1219.
254.	— turtur — Fr. Friis $\frac{8}{4}56$.	1312.
255.	Phasianus pictus ♂. — Scheel $\frac{27}{8}55$.	1218.
256.	Tetrao tetrix ♀. — — —	1217.
257.	Larus canus. Sommerdragt. Udst. Conrad- sen. $\frac{24}{12}55$.	1286.
258.	Anas mollissima ♂. Udst. Scheel. $\frac{27}{8}55$.	1215.
259.	Mergus merganser ♂. — — — .	1216.
260.	Alca torda. Udst. Conradsen. $\frac{24}{8}55$. .	1288.

Krybdyr.

72.	Tachysaurus rugosus. Udst. U. Z. M. $\frac{18}{12}55$.	1277.
73.	Menobranchus lateralis. I Spiritus. U. Z. M.	1278.

Klasse- №	Fiske.				Løbe- №
95.	Serranus scriba.	I Spiritus.	Vestindien.	U. Z.	
				M.	$\frac{6}{9}55.$ 1240.
96.	Holocentrum sopho.	I S. V.	U. Z.	M.	$\frac{6}{9}55.$ 1239.
97.	Eques balteatus.	— — — —		—	1236.
98.	Gerres rhombens	— — — —		—	1238.
99.	Mugil curema	— — — —		—	1231.
100.	Acanthurus coeruleus	— — — —		—	1235.
101.	Gobius niger	— — — —		—	1241.
102.	Glyphisodon marginatus.	I Spiritus.	Vestin- dien.	U. Z. M.	$\frac{6}{9}55.$ 1237.
103.	Motella tricirrata.	I Spiritus.	Middelhavet.	U. Z. M.	$\frac{6}{9}55.$ 1233.
104. ¹	Salmo carpio.	I Spiritus.	Grønland.	U. Z.	
				M.	$\frac{6}{9}55.$ 1234.
105.	Muraena sp.	I Spiritus.	Vestindien.	U. Z. M.	$\frac{6}{9}55.$ 1232.
106.	Lepidosteus platyrrhynchus.	U. Z. M.	$\frac{18}{12}55.$		1279.
107 a.	Pristis antiquorum.	Udst.	Conradsen.	$\frac{24}{12}55.$	1289.
107 b.	— —	Saugen,	given af Discipel Kruse.	$\frac{18}{1}56.$	1298.
108.	Sphyræ tuburo.	I Spiritus.	Conradsen.	$\frac{24}{12}55.$	1290.
109.	Spinax?	Foster med Blommesæk.	Doctor Petersen paa Færøerne.	$\frac{24}{12}55.$	1211.
110.	Torpedo marmorata.	I Spiritus.	Middelhavet.	Eschricht. } $\frac{8}{4}56.$ }	1307.
111.	Raja radiata.	I Spiritus.	Middh.		

Ædderkopagtige Dyr.

7. Aranea Linn. sp. I Spiritus. Brasilien. Fr.
Friis. $\frac{27}{8}55.$ 1227.

Klasse- №		Løbe- №
8.	Aranea Linn. sp. I Spiritus. Brasilien. Fr. Friis. ²⁷ / ₈ 55.	1228.
9.	Aranea Linn. sp. Rede. Brasilien. Fr. Friis. ²⁷ / ₈ 55.	1219.
10.	Phalangium opilio. Sorø. Discipel S. Petersen.	1230.

O r m e.

27.	Nephtys roeca. Grønland. U. Z. M. ⁶ / ₉ 56.	1242.
28.	Nereis arctica. — — — — — .	1247.
29.	— pelagica. — — — — — .	1243.
30.	Phyllodoce groenlandica — — — — — .	1245.
31.	— flava — — — — — .	1246.
32.	Ophelia anlogaster — — — — — .	1248.
33.	— limacina — — — — — .	1249.
34.	Glycera capitata — — — — — .	1259.
35.	Pectinaria Eschrichtii — — — — — .	1257.
36.	Terebella sp. — — — — — .	1259.
37.	Arenicola piscatorum — — — — — .	1244.
38.	Aricia armiger — — — — — .	1251.
39.	Tomopteris sp. Atlanterhavet — — — — — .	1252.
40.	Sagitta sp. — — — — — .	1253.
41.	Ichthyobdella versipellis — — — — — .	1254.
42.	Planaria sp. — — — — — .	1255.
43.	— sp. Atlanterhavet. — — — — — .	1256.
44.	Bothriocephalus microcephalus af en Maanefisk. U. Z. M. ⁶ / ₉ 56.	1258.
45.	Coenurus cerebralis af et Faar paa Sorø Lade- gaard ¹⁸ / ₁ 56.	1299.

B l æ k s p r u t t e r.

10.	Argonauta oryzata. Skal. Scheel. ²⁷ / ₈ 55. . .	1225.
-----	---	-------

Klasse- №		Løbe- №
11.	Loligo sp. (Til Anatomie). U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1260.
12.	Nautilus pompilius. Gjennemsavet Skal. Fr. Friis. $\frac{1}{1}56$.	1296.

B u g f ø d d e.

309.	Scalaria pretiosa. Lam. Fr. Friis. $\frac{1}{1}56$.	1295.
310.	Buccinum undatum. I Spiritus. Couradsen. $\frac{24}{12}55$.	1291.
311.	Phyllorhoe burcephala. Atlanterhavet. U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1263.
312.	Janthina sp. med Ægmasse. Atlanterhavet. U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1263.
313.	Tritonia arborescens. Grønland. U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1264.
314.	Scyllæa pelagica. Atlanterhavet. — —	1265.
315.	Æolidia papillosa. Grønland. — —	1262.
316.	Glaucus radiatus. Atlanterhavet. — —	1261.

M u s l i n g e r.

89.	Malleus vulgaris Linn. Fr. Friis. $\frac{1}{1}56$.	1293.
90.	— albus. Chem. — —	1294.
91.	Pecten islandicus. I Spiritus. U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1267.
92.	Cyprina islandica. — — —	1268.
93.	Mya truncata. I Spiritus. } Doctor Petersen paa {	1208.
94.	Solen sp. } Færøerne. $\frac{1}{8}55$. {	1209.

P i g h u d d e.

20.	Holothuria sp. Doctor Petersen paa Færøerne. $\frac{1}{8}55$.	1212.
21.	— (Chirodota) lævis. Grønland. U. Z. M. $\frac{6}{9}55$.	1269.

Klasse- N ^o		Løbe- N ^o
22. <i>Holothuria</i> (<i>Mypriotrochus</i>) <i>Rinckii</i> .	Grønland U. Z. M. 6/955.	1270.
23. <i>Echinus saxatilis</i> .	Grønland. — —	1271.
24. <i>Solaster</i> sp.	Doctor Petersen paa Færøerne. 1/855.	1210.
25. <i>Ophiura scolopendrina</i> .	Grønland. U. Z. M. 6/955.	1272.
26. <i>Alecto Eschrichtii</i> .	Krop med Stykker af Ar- men. Grønland.	1273.

G o p l e r.

13. <i>Cyanea capillata</i> .	Øresund. Conradsen. 24/1255	1292.
-------------------------------	-----------------------------	-------

P o l y p e r.

35. <i>Alyconium</i> sp.	Doctor Petersen paa Færøerne. 1/755.	1213.
--------------------------	---	-------

A f B ø g e r e r e a n s k a f f e d e :

I. v a n d e r H o e v e n : Handbuch der Zoologie. Zweiter
Band. Leipzig.

G o u l d : The naturalists's library. New York.

A g a s s i z : Nomenclator. 3 Vol.

H. C. B. B e n d z : Haandbog i den almindelige Anatomie.
Kjøbenhavn. 1846—47.

Det specielle Tilsyn med Samlingen føres af Adjunkt
L o r e n z e n.

Den fysiske Samling

er i det forløbne Aar bleven forøget med:

- 1) En Model af en Decimalvægt.
- 2) Et Niveau.

- 3) En Hævert med Caoutschukblære.
- 4) En Bomuldssnor til at vise Bølgebevægelsen.
- 5) Et Lommecompas.
- 6) Et Apparat til Forsøg over Legemernes forskellige Varmeledningsevne.
- 7) Et Maaleglas.
- 8) Et Vanddecompositionsapparat.
- 9) En electromagnetisk Multiplicator med 2 Sæt Traadvindinger.
- 10) En Inductionsruhle med Hammerapparat, en mindre Traadrulle og cylindrisk Magnet.

Reparationer ere foretagne med Nr. 279, 436 og 568. De meteorologiske Observationer over Luftens og Jordbundens Temperatur samt Regnmænden ere foretagne paa samme Maade som i de foregaaende Aar. — Det specielle Tilsyn er overdraget Overlærer Johnstrup.

Fra Rektor Professor Blache i Aarhus er d. 11te Febr. 1856 modtaget en Erklæring om Modtagelsen af følgende Academiet tilhørende Instrumenter, der tidligere vare udlaante til Aarhus videnskabelige Realskole, og som nu ere overdragne paa samme Vilkaar til Cathedral-skolen nemlig :

- 1) Nolle's Diagonalmaskine.
- 2) En sammensat Vægtstang.
- 3) En Fjedervægt.
- 4) En høi Glas-cylinder til at vise Faldet i det lufttomme Rum.
- 5) Et Apparat til at vise Forbrændingens Ophør i det lufttomme Rum.
- 6) Et do. til at vise Lydens Ophør i det lufttomme Rum.
- 7) Et Manometer.
- 8) Herons Vandspring.

- 9) En Sugpumpe.
- 10) En Raaber af Blik.
- 11) En Vindbøsse med Trykpumpe.
- 12) En Glaskolbe med bøiet Glasrør.
- 13) Et pneumatisk Kar.
- 14) Papins Gryde.
- 15—16) To Æslipiler.
- 17) En argantisk Lampe.
- 18) De magiske Vaser.
- 19) En Elektricermaskine med 2 Glasskiver.
- 20) Et elektrisk Batteri paa 9 Flasker.
- 21) En Duplicator.
- 22) Det elektriske Vandfald.
- 23) En lysende Udlader.
- 24) Henleys Elektrometer.
- 25) En Leidner Flaske med løse Belægninger.
- 26) En lille Leidner Flaske.
- 27) En Lynplade.
- 28) En større do.
- 29) Et Elektrophor.
- 30) En Kasse med 2 Magneter.
- 31) En kunstig Magnet med Armatur, Stativ og Skaal.
- 32) En naturlig Magnet.
- 33) En Hesteskomagnet.
- 34) Mushenbroeks Pyrometer.
- 35) Et Stativ til at befæstige Tridser paa.
- 86) En Gie med 15 Tridser.
- 37) Tre andre Gier af forskjellig Construction.
- 38) Et Skraaplan med opadrullende Cylinder.
- 39) En Luftpumpe med horizontalt Pomperør.
- 40) De Magdeborgske Halvkugler.

- 41) Tre Glasklokker til Luftpumpen.
 42) Nogle Areometre.
 43) En Hævert.

Disciplenes Morskabsbibliothek

er forøget med omtrent 40 Bind, fornemmelig i det danske Sprog.

Ved Finantsloven for Finantsaaret 18⁵⁶/₅₇ blev det bestemt, at, saafremt Akademiets nuværende Sygehus maatte befindes mindre vel svarende til sin Hensigt, og saaledes det til sammes Ombygning fastsatte Beløb af 3153 Rdlr 66 Sk. ikke kommer til Udgift, bemyndiges Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til at anvende indtil 8000 Rdlr til Opførelsen af et nyt Sygehus, dog at Arbeidet udføres efter Licitation.

Ved samme Lov blev der tilstaaet Akademiet 303 Rdlr 16 Sk. til Opførelsen af en Iskjælder, fornemmelig til Brug i Sygdomstilfælde.

En Hovedreparation er iaar udført paa Akademiets Badebro og Badehus, og en ny Trykpumpe er anskaffet til Styrtebade.

Afgangsexamen

a) fra de studerende Klasser.

Den fuldstændige Afgangsexamens 2den Del tilende-

bragtes i Juli 1855 af 11 Elever og en skolesøgende Discipel, nemlig Johan Georg Julius Hastrup, Søn af Proprietair Hastrup til Blæsinge i Skaane, Carl Alexis Henrik Bernhard Videbech, Søn af Branddirektør Cancelliraad Videbech i Pedersborg, Peter Christopher Nørgaard, Søn af Pastor Nørgaard i Saaby, Peter Outzen Boisen, Søn af Provst Boisen i Fredericia, Johan Frederik Sigismund Møsting Krag, Søn af Amtsforvalter Kammerjunker Krag i Aalborg, Carl Christian Lützen Zøylner, Søn af Pastor Zøylner i Alsted, Carl Anton Freuchen, Søn af afg. Provst Freuchen i Faxø, Lars Fabritius Toft, Søn af Regimentschirurg Toft i Rudkjøbing, Johan Andreas Petersen, Søn af afg. Pastor Petersen paa Ærø, Adolph Emil Bojesen, Søn af Skolens Rektor (skolesøgende Discipel), Sophus Christian Frederik Schandorph, Søn af afg. Opsynsmand ved Befordringsvæsenet i Ringsted Schandorph, Hans Henrik August Holten Castenschjold, Søn af Godseier Castenschjold til Borreby. Til den fuldstændige Afgangsexamens 2den Del, som afholdes i Juni og Juli d. A., agte 9 Elever at indstille sig. Samtidig hermed ville 7 Elever og 3 skolesøgende Disciple af Skolens 6te Klasse indstille sig til den fuldstændige Afgangsexamens 1ste Del for derefter at oprykkes i 7de Klasse, saafremt de ved Censuren efter den afholdte Hovedexamen maatte blive erkjendte for modne til Opflytning.

b) fra Realklasserne.

Afgangsexamen fra 5te Realklasse i Juli 1855 underkastede 4 Elever og 2 skolesøgende Disciple sig, nemlig Carl Martin Christian Hassenfeldt, Søn af Hørkræmmer Hassenfeldt i Kjøbenhavn (skolesøgende Discipel), Johannes Hage Christian David, Søn af Overinspektøren

for Fængselsvæsenet Etatsraad David i Kjøbenhavn (Elev), Carl Frederik Benjamin Branner, Søn af Pastor Branner i Slagelse (Elev), Hans Peter Georg Jensen, Søn af afg. Brændevinsbrænder Jensen i Ringsted (Elev), Jørgen Carl Georg Frederik Bech, Søn af Assessor pharm. Bech i Kjøbenhavn (Elev), Frederik Friis, Søn af Ritmester Friis til Lyngbygaard (skolesøgende Discipel). Kultusministeriet har siden givet sit Minde til, at 4 af disse fra Realskolen dimitterede Disciple, som derom have indgivet Andragender, maae fritages for at underkaste sig den almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet.

Efterat Kultusministeren havde taget et under 22de Januar 1855 Rigsdagen forelagt Lovudkast om »en særskilt Realundervisning ved nogle af de lærde Skoler i Kongeriget Danmark og en Modenhedsprøve for saadanne Realdisciple« tilbage, besluttede Ministeriet at lade saavel bemeldte Udkast som den tidligere udarbejdede Plan for Realundervisningen og den derhen hørende Afgangsexamen underkastes en yderligere Prøvelse af Undervisningsinspektøren i Forbindelse med nogle sagkyndige Mænd, som derpaa skulde tilstille Ministeriet et detailleret og motiveret Forslag i disse Retninger. Efterat disse Conferenser havde fundet Sted i Mai Maaned 1855, og efterat hans Majestæt Kongen under 2den September s. A. paa Ministeriets derom indgivne allerunderdanigste Forestilling havde approberet Planen til en Realundervisning og en Afgangsexamen, udkom Bekjendtgjørelsen derom under 18de Sept. s. A. Under 9de October meddelte Ministeriet mig, at de i bemeldte Bekjendtgjørelse givne Bestemmelser vilde være at bringe i Anvendelse ved den i Sorø Skole allerede indførte særlige Realundervisning, og fordrede tillige min Erklæring og Forslag om de midler-

tidige Lempelser, som maatte blive nødvendige, saafremt samtlige Bestemmelser ikke allerede i indeværende Skoleaar maatte lade sig sætte i Kraft og gennemføre. Efterat jeg dernæst under 29de s. M. havde indgivet de forlangte Forslag, resolverede Ministeriet, at følgende Lempelser maatte finde Sted for Afgangsexamen i indeværende Skoleaar:

- 1) i Tydsk, at det i Bekjendtgjørelsen som Minimum fordrede Pensum af 400 Octavsider nedsættes til 300.
- 2) i Engelsk, at Stil for denne Gang ikke fordres.
- 3) i Mathematik, at den geometriske Tegning bortfalder.
- 4) i Naturlære, at de i Bekjendtgjørelsen nævnte Kapitler af Bevægelselæren samt Oversigten over de chemiske Grundstoffer bortfalder.
- 5) i Naturhistorien, at den i Bekjendtgjørelsen fordrede Oversigt over Mineraliernes Væsen og Udviklingsformer udsættes, til en passende Lærebog haves i dette Fag.

Til denne Afgangsexamen, der efter Bekjendtgjørelsen af 18de September 1855 § 8 vil medføre samme Ret og samme Adgang til høiere Undervisningsanstalter og Fag-examina som den ved Bekjendtgjørelsen af 14de Sept. 1838 anordnede almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet, have iaar meldt sig 5 Elever og 1 skole-søgende Discipel.

Nærmere, foreløbig dog kun for indeværende Aar gjældende Bestemmelser om Karakterberegningen og om hvad der fordres for at bestaae denne Examen, ere mig meddelte i Skrivelse af 24de Juni d. A.

Schema over Skolens Afgangsexamen og Hovedexamen i Aaret 1856.

Den skriftlige Afgangsexamen.

Mandag den 23de Juni.

Kl. 9-1. VII Kl. Dansk Stil. — 9-1. V Realkl. Dansk Stil.	Kl. 4-8. VII Kl. Geometr. Opgave. — 4-8. V Realkl. Opgave i praktisk Regning.
---	--

Tirsdag den 24de Juni.

Kl. 9-1. VII Kl. Latinsk Stil. — 9-1. V Realkl. Arithm. Opgave.	Kl. 4-8. VI Kl. og V Realkl. Tydsk Stil.
---	---

Onsdag den 25de Juni.

Kl. 9-1. VII Kl. Arithm. Opgave. — 9-1. V Realkl. Dansk Stil.	Kl. 4-8. VII Kl. Latinsk Version. — 4-8. V Realkl. Geometr. Opgave.
--	--

Den mundtlige Afgangsexamen.

Mandag den 7de Juli.

Kl. 8. VII Kl. Religion. — 8. V Realkl. Mathematik. — 11. VI Kl. Fransk.	Kl. 3. VII Kl. Mathematik. — 3. V Realkl. Naturhi- storie.
--	--

Tirsdag den 8de Juli.

Kl. 8. VII Kl. Latin. — 8. V Realkl. Naturlære. — 11. VI Kl. Tydsk.	Kl. 3. V Realkl. Fransk. — 3. VI Kl. Geographi.
---	--

Onsdag den 9de Juli.

Kl. 8. VII Kl. Naturlære.	Kl. 3. V Realkl. Engelsk.
— 8. V Realkl. Tydsk.	
— 11. VII Kl. Historie.	

Torsdag den 10de Juli.

Kl. 8. VII Kl. Hebraisk.	Kl. 3. V Realkl. Hist. og
— 8. VI Kl. Naturhistorie.	Geogr.
— 11. VII Kl. Græsk.	

Hovedexamen.

Torsdag den 3die Juli.

Kl. 8-11. VI Kl. Latinsk Stil.	Kl. 3-5½. VII Kl. b Historie og Hebraisk.
— 8-11. III Kl. Naturhist.	
— 8-11. II Kl. Fransk.	— 3-5. IV Realkl. Naturlære.
— 12-1. I, II, III og III Realkl. Svømning.	— 3-5. I Kl. Regning.

Fredag den 4de Juli.

Kl. 8-11. VI Kl. Latinsk Version.	Kl. 3-6. VII Kl. b Arithm. Udarb.
— 8-11. V Kl. Græsk.	— 3-5. V Realkl. Religion.
— 8-11. V Realkl. Geom. Udarb.	— 3-6. IV Realkl. Dansk Stil.
— 8-11. IV Kl. Fransk.	— 3-5. III Kl. Regning.
— 8-10½. IV Realkl. Relig.	— 3-5. III Realkl. Regning.
— 8-11. III Kl. Dansk Stil.	— 3-6. II Kl. Dansk Stil.
— 12-1. IV, IV Realkl., V, V Realkl. og VI Kl. Svømning.	

Lørdag den 5te Juli.

Kl. 8-11. VI Kl. Dansk Stil.	Kl. 3-6. VII Kl. b Geometr.
— 8-11. V Realkl. Eugelsk Stil.	Udarb.
— 8-11. IV Realkl. Fransk.	— 3-6. V Kl. Latinsk Stil.
— 8-11. III Kl. Tydsk Stil.	— 3-5. V Realkl. Naturhi-
— 8-10. III Realkl. Mathem.	storie.
— 8-11. I Kl. Dansk.	— 3-6. IV Kl. Tydsk Stil.
	— 3-5. II Kl. Regning.

Mandag den 7de Juli.

Kl. 8-11. VII Kl. b Dansk Stil.	Kl. 3-6. V Kl. Tydsk Stil.
— 8-11. V Realkl. Arithm. Udarb.	— 3-6. IV Kl. Latinsk Stil.
— 8-11. III Realkl. Tydsk Stil.	— 3-6. II Kl. Hist. og Geogr.

Fredag den 11te Juli.

Kl. 8-11. VI Kl. Arithm. Udarb.	Kl. 3-6. VII Kl. b Latinsk Stil.
— 8-11. V Realkl. Tydsk Stil.	— 3-5. VI Kl. Historie.
— 8-10½. IV Kl. Tydsk.	— 3-6. V Kl. Religion.
— 8-12. III Kl. Fransk.	— 3-5½. IV Kl. Naturhist.
— 8-11. III Realkl. Dansk Stil.	— 3-6. IV Realkl. Tydsk Stil.
	— 3-6. I Kl. Dansk Stil.

Lørdag den 12te Juli.

Kl. 8-11. VI Kl. Geom. Ud.	Kl. 3-6. VII Kl. b Latinsk Verston.
— 8-11. V Kl. Latin.	— 3-6. V Kl. Dansk Stil.
— 8-11. V Realkl. Dansk Stil.	— 3-5½. IV Kl. Latin.

- Kl. 8-11. IV Kl. Dansk Stil.
- 8-11. IV Realkl. Mathe-
matik.
- 8-11. III Kl. Latinsk Stil.
- 8-11½. I Kl. Hist. og
Geogr.

- Kl. 3-5½. III Realk. Hist.
og Geogr.
- 3-5. II Kl. Dansk.

Mandag den 14de Juli.

- Kl. 8-11. V Kl. Naturhi-
storie.
- 8-11¼. IV Realkl. Hist.
og Geogr.
- 8-11. III Kl. Matematik.
- 8-11. I Kl. Tydsk.

- Kl. 3-5. VII Kl. b Latin.
- 3-5. VI Kl. Religion.
- 3-5. V Realkl. Naturlære.
- 3-5. III Realkl. Tydsk.

Tirsdag den 15de Juli.

- Kl. 8-11. VII Kl. b Mathe-
matik.
- 8-10. V Realkl. Fransk.
- 8-11. III Kl. Historie.
- 8-11. II Kl. Tydsk.

- Kl. 3-5. VI Kl. Matematik.
- 3-7. V Kl. Hist. og Geog.
- 3-5. IV Kl. Græsk.
- 3-5. III Realkl. Fransk.

Onsdag den 16de Juli.

- Kl. 8-11. V Kl. Matematik.
- 8-11. IV Kl. Religion.
- 8-11. III Kl. Geographi.
- 8-11. I Kl. Naturhist.

- Kl. 3-5. VI Kl. Latin.
- 3-5. V Realkl. Tydsk.
- 3-5½. IV Realkl. Tydsk.

Torsdag den 17de Juli.

- Kl. 8-11. VII Kl. b Naturl.
- 8-11½. IV Kl. Hist. og Geog.
- 8-12. III Kl. Tydsk.
- 8-11. II Kl. Religion.

- Kl. 3-5. V Realkl. Engelsk.
- 3-5½. IV Realkl. Natur-
historie.
- 3-5. III Realkl. Religion.

Fredag den 18de Juli.

Kl. 8-11. VII Kl. b. Religion.	Kl. 3-5 $\frac{1}{2}$. IV Kl. Matematik.
— 8-11. V Kl. Fransk.	— 3-5. IV Realkl. Engelsk.
— 8-11. V Realkl. Hist. og Geogr.	— 3-5. I Kl. Religion.
— 8-12. III Kl. Latin.	

Løverdags den 19de Juli.

Kl. 8-11. VII Kl. b Græsk.	Kl. 3-5. VI Kl. Græsk.
— 8-11. V Kl. Tydsk.	— 3-5. V Realkl. Matemat.
— 8-11. III Kl. Religion.	— 3-5. III Realkl. Natur- historie.
— 8-11. II Kl. Naturhist.	

Mandagen d. 21de Juli Form. Kl. 9 foretages Omflytningen. De nye til Skolen indmeldte Disciple prøves enten Løverdags den 19de Juli Kl. 2 Eftermiddag eller Mandagen d. 25de August Kl. 8 Formiddag.

Til at overvære Examen indbydes herved ærbødigst de af Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre Skolens Velyndere, som dertil maatte have Leilighed.

E. Bojesen.